

לְאִתְּשִׁימוֹן עָלָיו נִשְׁקָה אִם-חָבֵל תַּחְבֵּל שְׁלֵמַת רֵעֶךָ עַד-בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תֵּשִׁיבֵנּוּ לוֹ: כִּי כִי הוּא כְּתוּב בְּסוּתָהּ קָרִי

בְּרִשְׁיָא דְא תְשׁוּן עֲלוֹהִי חֲבוּלָא: כִּי אִם מִשְׁכּוֹנָא תִּסְבּ בְּסוּתָא דְחֲבֵרָךְ עַד מַעַל שְׁמֵשׁא תַחְבֵּנָה דְהוּ: כִּי אֲרִי הוּא

לקט בהיר

רש"י

למוצעו אפילו הוא עני ואם אין לו אסור אפילו אם הוא עשיר, ואחר דרוש זה עדיין יקשה מיצת עמי ולא אמר לחיך או לרעך, גם היל"ל ענייך אשר עמך, לזה הביא הד"א שפי' את העני עמך, העניו עמך: (עג) זה פירושו של מיצת נושה, תביעה בחוקה, ומדלג אמר לא תהיה נושה ממנו או נושה בו אלא אמר לא תהיה לו "כנושה" כ"ף הדמיון פירושו אפילו אין אהה נושה אלא אהה נדמה לו כנושה ג"כ בלאו, ובגמ' כי אהה רב דימי אמר מנין לנושה בחבירו (פי' לזה לו) מנה יודע שאין לו שאסור לעבור לפניו ת"ל לא תהיה לו כנושה, פי' רש"י לא תראה בעיניו כנושה בו שיראה ויבוש עכ"ל, או יאמר להפך מיצת נושה פירושו מלוה, כלומר התובע, וקודם מפרש רש"י הענין ואח"כ מפרש פירוש המלות אל תהיה לו כמלוה אלא כאדם שאינו לזה לו כלום (רמב"ן): (עד) זה שמו מלשון רב שוטל יותר ממה שנתן, ולמה נקרא שמו נשך שהיא כנשיכת וכו': (עד) שמיצת חבלה פירושו שהמלוה הולך לנית הלזה (על ידי ב"ד) ולקח בחוקה, ואם הוא בשעת ההלוואה, הלזה נותן לו הספק ברגלו הטוב ונקרא משכון. ובגמ', אבל משכנו בשעת הלוואתו אינו חייב להחזיר לו, פי' רש"י בשעת הלוואתו "שהביא" לו משכנו אינו חייב להחזיר דקראי בחובלו לאחר הלוואה כמיב דהיבא דלתייה ניהליה לאו חובלו הוא עכ"ל: (עו) פי' יהיה מושב לו עד בא השמש, ולא שאו ישיבו לו, שהרי בכסות יום הכתוב מדבר, וכמו שפירש בדבור הסמוך בשם המכילתא כסותה זו טליה שמתה זה חלוק, והם כסותי יום דוקא (רא"ם), ומה שאמר במה ישכב לרבות את

תתצענו בחוקה", אם אהה יודע שאין לו, אל תהי דומה עליו כאילו הלוייתו (אלא כאילו לא הלוייתו) כלומר לא תכלימכו (מכילי - ב"מ ע"ה): נשך. רבותי, שהוא כנשיכת נהם שנחש* נושך חצורה קטנה צרגלו ואינו מרגיש ופתאום הוא מצלצץ* ונופח עד קדקדו, כך רבות אינו מרגיש ואינו ניכר עד שהרצית עולה ומחכרו ממון הרצב (החיה): (כה) אם חבל תחבל. כל לשון חבלה אינו משכן בשעת הלוואה אלא בממשכנין את הלזה כשמגיע הזמן וי"ו ואינו פורע (ב"מ ק"ז): (חבל תחבל. כפל לך בחבלה עד כמה פעמים, אמר הקצ"ה כמה אהה חייב לי והרי נפשך עולה חללי כל חמש וחמש וטוחנת דין וחשבון ומתחייבת לפני ואני מחזירה לך, אף אהה עול והשיב* עול והשיב (החיה): (עד בא השמש תשיבנו לו. כל היום השיבנו לו עד בא השמש", וכזה השמש תחזור ותעלנו עד שיבא בקר של מחר, ובכסות יום הכתוב מדבר שאין לריך לזה צלילה (מכילי - ב"מ ק"ז): (כו) כי הוא כסותה. זו שיעור וטוחנת * שנושך * מנטכט מבעבע * והשב טול והשב

אור החיים

שאינם ראויים לקבל חקם ללד מעשיהם כי ה' בחסדו נותן שפע הצריך בריוח לכל איש ואיש די מחסורו ויהי כי יחטא אדם ואינו ראוי לקבל פרנסתו בכבוד מאל הכבוד החלק המגיעו לא יעלנו עליון אלא הרי הוא מתקבץ אל מקום אחר וההיה פרנסת הלז עם אדם אחר הצא לו דרך שם פרנסתו ויתפרנס בפחיתות ובציזוי כאשר גזר הגזר בלדק. ויעשה ה' בדרך זה לב' מדות עובות הא' להשלים אדם בעולם הזה פעלו הרע, והב' כדי שיזכה הנותן באמצעות נתינת לזקה וחסד לרעהו. וזה הוא אומרו אם כסף תלוה את עמי פירוש אם ראית

שהיה לך כסף יתר על מה שאהה לריך לעלמך שאהה מלווה לעמי חדע לך שאין זה חלק המגיעך אלא חלק אחרים שהוא העני עמך, ובזה רמז כי לריך לפתוח לו משלו. ואולי כי רמז לו גם כן שלא יחנשא ויתגדל על העני צרותו כי הוא הנותן לו, והוא אומרו לא תהיה לו כנושה לשון נשיאות ומעלה כי משלו הוא נותן לו. וחזר לומר כנגד ההלוואה לא תשימון עליו וגו': כה. אם חבל תחבל. נראה כי ירמוז להעיר אדם הנרדם אשר צידו שלמת מי שאמר עליו הכתוב (משלי כ"ז) רעך ורעה אביך וגו' והנפש

בסותה בלחן למשכיה במא יקבל קדמי וא חננא אנא: כו ורבא בעמך קי ודמעך קא תז

טליה (מכילי): שפ לרבות את המלך זו אזכרה לצרכו כשתתמלא חבירו ודמעך. הכתוב דמע"ס: לא ה לאחר את המו יקדים תרומה חמורה ד': בכו שיעור וטוחנת * חול (פי' דיינים) גמריין חול מקודש נמי ב' לשונות יש וכל פלוגתאם א: שבאומרו לא תחזרו כי אין לנו יודעים מלשון עירוב כשנת בטענה שזה רק מי ושמן שהם לחים מ לראיה מדברי חז" משא"כ ביבורים, ו תקדש המלואה הו פירושו שנתמלאה ורע: פ) וזה

חתימה לשלמך (קנ"ב): משל ל פירשנו בו כי ו שנאמר בו (תה) אם משכנה צח

זצני גא צצג - 10
(בינין גצני גא צצג) גא רבז האלן יא תיגים
גצג - א א אלן

כסותו לְבִדָּה הוּא שְׁמֵלְתוֹ לְעָרוֹ בַּמָּה
 יִשְׁכַּב וְהָיָה כִּי יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי כִּי
 תָּנוּן אֲנִי כִּי רַבִּיעִי כִּי אֱלֹהִים לֹא תִקְלַל
 וְנָשִׂיא בְעַמְּךָ לֹא תֵאָרֵר: כח מְלֹאֲתֶךָ
 וְדַמְעֶךָ לֹא תֵאָחֵז בְּכֹרֶךָ דְּבָנֶיךָ תִּתֵּן

בסותה בלחודה היא תותבה
 למשכיה במא ישכוב ויהי ארי
 יקבל קרמי ואקבל קבלתה ארי
 חננא אנא: כו דינא לא תקיל
 ודבא בעמך לא תאר: כח בכורך
 ודמעך לא תאחז בכורך דבנך

לקט בהיר

רש"י

המנע, אין פירושו קדין או כרים וכסחות של לילה, אלא
 קדינים מזויירים המכסים צהם את המטה ביום לישיב עליה,
 ואשמעין קרא שגם מנע זו חייב להחזיר כל היום (מ"ל),
 ונגמ' פריך מאחר שמחזירין למה ממשכנין מעיקרא (דבר
 שעליו להחזיר מה מועיל לו - רש"י) שלא תהא שביעית
 משמטת (המלוה על המשכון אינו משמט - רש"י) ולא
 יעשה מטלטלין אצל בניו, פי' אם ימות הלוה ויירשו בניו
 נכסיו אין מטלטלי דיתמא משועבדים לבעל חוב, אצל אם
 החפץ הזה משכון או אפילו בשעת החזרה אין בניו יורשים
 אותו שאינו שלו רק בפקדון הוא אצלו (רש"י) ונחום' שם
 אמרו עוד ב' חירוים עיי"ש: (עז) זה לשון הגמ': אלהים
 חול (פי' דיינים) דברי ר' ישמעאל רבי עקיבא אומר קודש (פי' הקב"ה) וכו' למ"ד חול גמר קודש מחול, למ"ד קודש
 גמריין חול מקודש וכו' א"כ לכבוד קרא לא תקל מאי לא תקלל ש"מ תרתי, ופי' רש"י לא תקלל שחי קללות במשמע ואלהים
 נמי ב' לשונות יש בו הלכך לא תקלל דרשינן אחרווייהו עכ"ל, וא"כ רבינו אחי כולי עלמא שדברי הכל יש כאן ב' אוהרות,
 וכל פלוגתאם אם שם קודש הוא ואסור למוחקו אם לאו (מהרש"א): (עח) וכלילו אמר חובתך מן המלאה, ומונן מעמנו
 שבאומרו לא תאחר, שאי אפשר לומר לא תאחר אלא כשיש לפניך חובת הסדר מכבד (רא"ם), ואין לומר לא תאחר את זמני,
 כי אין לנו יודעים מתי זמנו ללוות עליו (ג"א): (עט) ובתמורה פי' רש"י ולפי שהוא מדמעט ועולה בא' ומאה (פי' דמע
 מלשון עירוב כשנמערב תרומה אחד במאה חולין נחטטל ועולה) מפיק לה קרא בלשון דימוע עכ"ל, והתוספות דחו סברה זו
 בטענה שזה רק מדרבנן ואין נאמר שכוונת הכתוב על זה, ותירצו שהוא מלשון דמעט עיינס, כלומר למ, ותרומה נוהגת ביין
 ושמן שהם לחים משא"כ ביכורים רק ביבש שאין מביאים משקה רק פירות, ע"כ, ואפשר לתרץ ולומר דעת רש"י שאמר זאת
 לראיה מדברי חז"ל שקראו הערובות בלשון דימוע, אצל הכוונה שהתרומה מעורב בתוך החולין ומפרישים אותו מחוכו,
 משא"כ ביכורים, ולפי"ז יש בכללו גם המעשרות (בר"א), גם אפשר שהוא לשון תבואה בלשון ארמי, שגפ' חלא (כ"ז ט') פן
 תקדש המלאה הורע מתרגמיין תסתאב דמעט זרעא, שתיבת תבואה פירושו מה שהוסיפה והביאה הורע, וכן המלאה
 פירושו שנמללה הורע (רא"ם), וכוונת רבינו באומרו איני יודע מהו לשון דמע, אם הוא לשון עירוב או דמע או
 זרע: פ) וזה סידורן, ביכורים, תרומה, מעשר ראשון, (ותרומת מעשר), מעשר שני (או מעשר עני) (מכיל'):

טלית (מכיל'): שמלתו. זכ* חלוק (עס): במה ישכב.
 לרבות את המנע (עס): (כו) אלהים לא תקלל. כרי
 זו הזכרה לברכת השם יי, והזכרה לקבלת דין (הכ"ט)
 - סוכה ס"א: (כח) מלאתך. חובה המוטלת עליך יי
 כשתמנול תבואתך להצבא, והם בכורים (הכ"ט)
 ודמעך. התרומה (החיה ד), ואינו יודע מהו לשון
 דמעט: לא תאחר. לא תגבה סדר הפרשתן
 לאחר את המוקדם ולהקדים את המאוחר שלא
 יקדים תרומה לבכורים ומעשר לתרומה (הכ"ט)
 חמורה ד: בכור בניך תתן לי. לפדותו צהמט
 שינוי נוסחאות: י

אור החיים

עד צה השמש על דרך אומרו (ההלים ל') תשב חוב
 עד דכא, ואמרו ז"ל (קהלת רבה ב') עד דכדוכה של
 מוח כי יש לו זמן השובה עד ביאת שמשו. וטעם
 כפל חבול החבול, דע כי כל אדם מישראל יש לו ג'
 בחינות נפש רוח נשמה וכאן רמז הכתוב על שלשן,

התיחס לשלמה על דרך אומרו במסכת שנה
 (קנ"ב): משל למלך שחלק צגדי מלכות וכו', וכבר
 פירשנו בו כי ללד שפיש אדם הוא מאורו יחברך,
 שנאמר בו (ההלים ק"ד) עטה אור כשלמה, וילו ה'
 אם משכנה בחובו שהם חטאיו יש לו זמן להשיבו

שְׁעִטְנוּ צֶמֶר וּפְשִׁתִּים יַחְדָּו: ס"ג גְּדִילִים →
תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל-אַרְבַּע בְּנָפוֹת בְּסוּתְךָ
אֲשֶׁר תִּכְסֶה-בָּהּ: ל"ג כִּי-יִקַּח אִישׁ

מחבר בחדא: יב כרספרין תעבר
קך על ארבע בנפי בסותך די
תכסי בה: יג ארי יסב גבר

רש"י

לקט בהיר

משנת שהוא הדין לכל מין בהמה וחי, כמו בשנת דמתי
וכל בהמתך: כב) פי' יחדיו בשום מין עבודה, והש"ח
כחז (מן הסתם ראה אותו בספר ד"ט) לאמר ח"ל והואיל
ישור וסמור לאו דוקא חף לא תמרוש לאו דוקא אלא ה"ה
וכו' עכ"ל, ואשתמיטתיה דברי הספרי ח"ל, מנין לרבות את
הדש והיושב בקרון והמנהיג ח"ל יחדיו מכל מקום עכ"ל ק
(מ"ל): כג) מנאר בפ' קדושים (י"ט כ') קמהו משס:
עלמו היל"ל תעשה לך גדילים שזו ישרות הדיבור כמו ועשו להם זניית ולא זניית יעשו להם, לזה ודאי פירושו אע"פ
שאפרתי לך שעטנו אעפ"כ גדילים תעשה (מ"ל), אבל אין לומר להפך שאפילו גדילים תעשה שלא מן השעטנו, שעל זה אין

י"ד), והוא הדין להנהיגם יחד קשורים זוגים^{כב}
בהולכת שום משא (ספרי - בנאים ה' ג'): (יא) שְׁעִטְנוּ.
לשון עירוב, ורבותינו פירשו* (ספרי - בנאים ט' ה') שוט
עווי וגו'^{כג}: (יג) גְדִילִים תַּעֲשֶׂה לָךְ. חף מן
הכלאים (ספרי), לכן סמק^{כד} הכתוב (יבמית ד:):
שינוי נוסחאות: דרשו - דרשו.

אור החיים

עלזונה של תורה לפני בית דין הגדול, והוא אומרו
ולקח אצי הנערה ואמה, והוליאו את בתולי הנערה
רמו חזק ועליה והשגות רמות יושגו באמלעותה
ויתבעו עלזונה צ"ד כאומרו השערה, והוא מה
שאמרו בזוהר (ח"ג פ') כי עמיד הקב"ה להצוע
עלזונה של תורה, וכאומרם במשנה (אבות פ"ו)
אוי להם לבריות מעלזונה של תורה, והנה טענת
העומד להצוע עלזונה כתובה לפנינו כאומרו ואמר
אצי הנערה אל הזקנים את צחי נחתי לאיש הזה
לאשה פירוש לא נחתיה לעגנה צקן זווית אלא
להתנהג עמה במנהג אשה לצל יגרע שארה
כסוה ועונתה, כמו שמפורשים שלשת הדברים
בספר הזוהר (תיקונים ו') שכולם לריכין לתורה^{כא},
וישנאה כאן רמו סיבת ההרחקה ממנה שנאה
מאותה צחינה הנקראת שנאה, ונותן טעם
ההרחקה מפני שלא מלא צה הוקף וחוזק^{כב},
והוא אומרו והנה הוא שם עלילות וגו', דקדק לומר
והנה הוא^{כג} להעיר כי אין זה אמת שלא גרם לו
אלא השנאה השוכן בקרבו, ואלה בתולי צחי וגו'
והיו הדברים צוררים כשמלה כמה מעלות וחזק

אור בהיר

ס) הנקראת אמה. סא) עונה, זה המהשנה לידבק צה' צ"ה, כמות, זה הדיבור בתורה, שאר, זה מעשה המצוות. סב) פי'
שקר דובר, והאמת שנאה. סג) ומינת הוא ללא נזק לכאורה, אלא לומר הוא הינה"ר השונא "הוא" היה זה ששם עלילות

תכני
תיקא
ז דין
דנפל
ערוכין
עא די
תרדי
יא קא
יכתן

למען
ין של
בית
ז בית
מלכה
לכן
(נג),
מה
על פי
ג ידי
ז"ג:
ז יד
דבר
גנאי
אל
דינו
שור
יב"ה
עבר
היח
ז' ב'
לא
כמו
ניס,
זרע
אני
אשו
שור

4

את־משמרתִי: ^זוְהָיָה בְּבֹאֵם אֶל־שַׁעְרֵי
 הַחֲצַר הַפְּנִימִית בְּגִדֵי פְשָׁתִים יִלְבְּשׁוּ וְלֹא־
 יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צֹמֶר בְּשָׂרְתָם פְּשַׁעְרֵי הַחֲצַר
 הַפְּנִימִית וּבֵיתָהּ: ^יהַפְּאֵרֵי פְשָׁתִים יִהְיוּ עַל־
 רֵאשֵׁם וּמְכַנְסֵי פְשָׁתִים יִהְיוּ עַל־מַתְנִיָּהֶם
 לֹא יַחְגְּרוּ בִיזוּעַ: ^יוּבְצִאתָם אֶל־הַחֲצַר

לְפָתוֹרֵי לְחֵם אֲפִיָּא
 לְשִׁמְשֵׁא קְדָמִי וְיִפְרוֹן
 ית מַפְרֵת מִימְרֵי: ^זוְיִהְיֶה
 בְּמִיעֲלֵהוֹן לְתַרְעֵי דְרִתָּא
 גְּוִיתָא לְבוּשֵׁי בְרָצָא
 יִלְבְּשׁוּ וְלֹא יִהְיֶה עֲלֵיהוֹן
 כְּסוּת עֲמַר בְּשִׁמְשׁוֹתֵהוֹן
 בְּתַרְעֵי דְרִתָּא גְּוִיתָא
 וְלִגְוִי: ^ייִּקְוֶעֶין דְּבוּץ

יהון על רִישֵׁיהוֹן וּמְכַנְסֵין דְּבוּץ יהוֹן על חֲרַצִּיהוֹן וְלֹא יִחְרְזוּן על חֲרַצִּיהוֹן אֱלֵהִין על
 לְבָבֵיהוֹן יִסְרוֹן: ^יוּבְמַפְקֵהוֹן מִדְּרִתָּא דְּקוּדְשָׁא לְדְרִתָּא בְּרִיתָא לְאַתְעֲרָבָא עִם עֲמָא יִשְׁלַחוּן

רש"י

(יז) א"ל שערי החצר הפנימית. לפני ולפנים
 זיוס הכפורים: וְלֹא יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צֹמֶר. תכלת
 שהיה צמטיל ונאזנט לא ילכטנו זיוס הכפורים
 צענות פנים: וביתה. ולפנים: (יט) פארי.
 קאפלי"ש נלע"ו: לֹא יַחְגְּרוּ בִיזוּעַ. שנינו צנרימא

מצודת דוד

(יז) והיה זכו. רוצה לומר ביום הכיפורים כשיבואו
 הכהנים הגדולים אל שערי חצר הפנימי והוא ההיכל,
 ולעומת קודש הקדשים נקרא חצר. (ולפי שהיה בהיכל
 שער גדול ושני פשפשין מזה ומזה כמו שנתבאר למעלה לכן אמר שערי): הם בגדי הלבן
 שכהן גדול משתמש בהן ביום הכיפורים עבודת פנים: וְלֹא יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צֹמֶר. כי בפנים לא יעשו עבודה
 כשמונה בגדים שיש בהן צמר: וביתה. ובפנים בחלל הבית בין בהיכל בין בבית קודש קדשים: (יח) פארי
 פשתים. מגבעות מפתים יהיה על ראשם: לֹא יַחְגְּרוּ בִיזוּעַ. לא יחגרו אבטיהם במקום שהבשר נכפל ושוכב
 קצתו על קצתו, כי שם רב הזיעה ומתלכלכן בגדי הכהונה: (יט) ובצאתם. וכאשר יצאו הכהנים מהעזרה שלהם

רד"ק

דלחם אפיא: (יז) והיה בבואם א"ל שערי החצר
 הפנימית. אם נאמר החצר הפנימית כמשמעו, יהיה
 פירושו שער עזרת הכהנים והמזבח, וממנו לשער
 האולם כי הכל הוא חצר. ויהיה זה אם כן חידוש
 לעתיד, כי בכגדי כהונה שהיו משמשים בהם צמר
 היה, כמו שכתוב בתורת משה כי התכלת היא צמר
 צבוע בתכלת. ואם נאמר כי דבר זה על עבודת
 כהן הגדול ביום הכיפורים לפני ולפנים, שהיה עובד
 בכגדי פשתים, איך קרא הדכור חצר והוא בית.
 ואיך אמר בבואם ילבשו לשון רבים, והעבודה היא
 לא היתה אלא בכהן גדול, והיה הוא לבדו נכנס

מדרשי חז"ל

מתניהם. אמר ליה רב אשי הא מקמי דאתי יחזקאל מאן
 אמרה ולטעמין, הא דאמר רב חסדא דבר זה מתורת משה
 רבינו לא למדנו, מדבוי יחזקאל בן בוזי למדנו וכו', אלא
 גמרא גמיר לה ואתא יחזקאל ואסמכא אקרא. (יומא עא:).

(זכמים יח:): אין חוגרין נמקוס שמויעין לא למעלה
 מאציליהם ולא למטה ממתיהם שהוא מקוס זיעה,
 אלא שאייר"ל נלע"ו. לשון אחר אסרה התורה לכהנים
 מלבושי הזמר כי הזמר מויע הגוף ומויע את
 הזכר: (יט) א"ל החצר החיצונה. לפי שהיה

מצודת ציון

(יח) פארי. כן יקראו המגבעות. כמו שנאמר פארי המגבעות
 (שמות לט כח), ויקראו כן על שם היופי וההדר שבהן: ביזוע.
 מלשון זיעה:

למול עזרת כהנים נקראד
 בתחתיות ההר וממעל: ב
 קדושים כמזהם, כי אם י
 הם קדושים כמו הכהנים:
 גידול השער להתפשט יזו

ית לבושיהון די ז
 משמשין בהון ויח
 יתהון בלשבת קוד
 וילבשו לבושין אות
 ולא יתערבון עם ע
 בלבושיהון: כו' רש"י
 לא יגלחון ופרוע
 ירכון ספרא יספרון
 שער רישיהון: כאו'

מדבר נהיכל לפני ולפני
 ואכלס יש לו לקרות עורכ
 הולך לפול שמי פעמי
 הוא אומר מקוס סכל
 אותה בלשכות הקוד
 ע"ה ופסע את צנדי ה

מצוד

(יט) יפשוטו. ענין הסרת המ
 השער: ופרע. כן יקרא גד
 יפרע (ויקרא כא י'): ישלחו.
 קצירה (מל"ס פ יט): כפוס יז

למול עזרת כהנים נקראד
 בתחתיות ההר וממעל: ב
 קדושים כמזהם, כי אם י
 הם קדושים כמו הכהנים:
 גידול השער להתפשט יזו

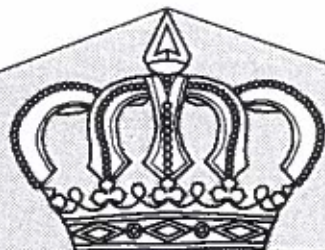
החצר החיצונה. ואחר
 העם. אמר איזו חצר החי
 שהעם שם, והוא עזרת י
 הוא מה שאמר למעלה
 ולא יקדשו את העם נ
 העם בכגדי כהונה שהם
 כמוהם. ועל הדרך הזה ר
 עמא בלבושיהון: (כ) וזו

(יט) ולבשו בגדים אחרים
 מהן. לא אחרים פח
 (כ) וראשם לא יגלחו וגו'
 גדול מערב שבת לעו
 לשלשים יום וכו'. כהן הז
 אתיא פרע פרע מנויר, כתיב
 לא ישלחו, וכתיב התם: קד
 מה להלן שלשים, אף

גמרא וכו'

לחזקאל

בגדיו מרג אפולא

צדיקים יבואו בו

זה השער לה'

בקהל'ה

ספר

שבת מי הודה

החדש

על התורה ונ"ך ומועדים

מאת הרב הגאון הגדול המפורסם, שר התורה, מאור הגולה, כל העם
עונים אחריו מקודש, בוצינא קדישא, חסידא ופרישא, אספקלריא
המאירה, נזר ישראל וקדושו, כקש"ת

מן רבי יהודה גרינוואלד זצוקללה"ה

שהיה רועה נאמן בק"ק פאבאטיש, באניהאד, שוראן

ולאחרונה בק"ק סאטמאר יצ"ו

בעמח"ס שו"ת זכרון יהודה ב"ח

וספר שבת מי הודה עה"ת, ועוד

נעתק ונמדד בראשונה מתוך כתב יד קדשו וכת"י תלמידיו

בהוספת מראי מקומות והג"ה מדוייקת

הוצאתי לאור בחמלת ה' עלי

שמואל דוד הכהן פריעדמאן

ט"ז כסלו שנת תשס"א לפ"ק, ברוקלין נ.י. יצ"ו

שֶׁדָרַךְ בְּלֶחֶם מִמֵּנֶה לֹא הָיָה מִקְדִּימִין לַפְּנִיָּה
 בְּלֶחֶם וּמֵיִם גַּם כֵּן מִכֶּשֶׁ"כ בֵּין וּבֶשֶׁר. וְהֵיְיָנוּ עַל דָּבָר
 עַל הַעֲנָה שִׁיעֲנוּ לְהַחֲטִיֵּאֲכֶם, עַל כְּרַחֵךְ זֶה בְּלֶבֶד הָיָה
 כּוֹונָתָם, דֵּהֵא אֲשֶׁר לֹא קִדְמוּ אֲתֶכֶם בְּלֶחֶם וּכּו', וְזוֹה
 מִתּוֹרֵךְ מֵה שְׁדָחָה הֶרְמִזְ"ן ז"ל דַּעַת רַבִּים דַּמְפְּרָשִׁים
 בְּמוֹאֲב שֶׁהַחֲטָא אֲשֶׁר לֹא קִדְמוּ וּכּו' הֵגֵם שֶׁמִּכְרוּ לֵהֶם,
 וְהַקְּשָׁה הֶרְמִזְ"ן ז"ל דִּי בְּמַחֲנֵה הַיּוֹצֵאת לַמִּלְחָמָה
 כְּשִׁימְכְרוּ לֵהֶם. וְלֵהֲגִ"ל יִיחָא כְּמוֹבֵן וְק"ל. (ב)

★

עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְמוּ אֲתֶכֶם וּגּו' וְאֲשֶׁר
 שָׁכַר עֲלֶיךָ אֶת בְּלָעַם בֶּן בְּעוֹר וּגּו'. וְז"ב
 כִּפְלַת חִיבוֹת אֲשֶׁר.

לְכַאֲוֹרָה יֵשׁ לַפְּרָשׁ אֲשֶׁר מִלְּשׁוֹן אֲשֶׁר, כְּמוֹ בְּאֲשֶׁרִי
 כִּי אֲשֶׁרוּנִי (בְּרַחֲשִׁית לִי י"ג), וְהֵיְיָנוּ דֵּהֲכַתּוּב
 אֲדוֹמֵר לָנוּ בְּאֵמֶת כָּל מֵה שֶׁעָשׂוּ הָיָה לְעוֹבָה לְיִשְׂרָאֵל, רַק
 הֵם רִאשִׁים לְעוֹנֵשׁ עַל מַחֲשַׁבְתָּם הֶרְעָה, וּמִפְּרָשׁ וְהוֹלֵךְ
 בְּמֵה חֲטָאוּ, שֶׁלֹּא קִדְמוּ אֲתֶכֶם בְּלֶחֶם וּגּו' אֵף שֶׁבְּאֵמֶת
 טוֹבָה גְדוּלָה הָיָה לְיִשְׂרָאֵל, דֵּהֵא הֵם הַחֲטִיאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל
 בְּקִרְבַּתָּם אֲלֵינוּ בְּמַעֲשֵׂה בְנוֹת מוֹאֲב. וְהֵיְיָנוּ "עַל דְּבַר"
 דְּפִירֵשׁ"י ז"ל עַל דְּבַר עַל הַעֲנָה שִׁיעֲנוּ אֲתֶכֶם
 לְהַחֲטִיֵּאֲכֶם, וּמִזֵּה חֲבִיטוּ אֲשֶׁר לֹא קִדְמוּ אֲתֶכֶם בְּלֶחֶם
 וּבְמֵיִם, שׁוֹה שֶׁלֹּא קִדְמוּ אֲתֶכֶם בְּזֵה "אֲשֶׁר" לֵכֵס
 שֶׁנִּלְתַּם עַל יַדִּי זֶה מַעֲבִירָה.

וּבְמוֹז כֵּן וְאֲשֶׁר שָׁכַר עֲלֶיךָ, בְּזֵה שֶׁשָׁכַר עֲלֶיךָ אֶת
 בְּלָעַם, גַּם בְּזֵה "אֲשֶׁר" לֵכֵס, דֵּהֵרִי לֹא אֲבָה
 וּגּו' וְיִהְיֶה ה' אֶלְקֶיךָ אֶת הַקְּלָלָה לְבִרְכָה, אֲבָל עַכ"פ
 כּוֹונָתָם הָיָה לְרַעָה, וּבְאֲוִמוֹת הָעוֹלָם נַעֲנָשִׁים עַל
 מַחֲשַׁבֵּה רַעָה ג"כ כְּפִירוּשׁ רִש"י ז"ל, וְעַל כֵּן לֹא
 חֲדָרוּשׁ שְׁלוֹמָם. (ו)

★

וַיִּתֵּד תַּהֲיֶה לָךְ עַל אֲזַנֶיךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ
 וְחִפְרַת בְּהַ וְשִׁבְתָּ וּכְפִיתָ אֶת צַאתְךָ.

שֶׁנִּגְזַר עַל הַנּוֹפֵל ר"ל. (ע"י לַעֲלֵל סו"פ שׁוֹפְטִים עה"פ וְלֹא
 יִשְׁקָף. (ג))

★

גְּדִיִּלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ
 וּכּו'. לַעֲלֵל פִּרְש"י ז"ל אֵם קִיִּמַת מַלְּוֹת
 שְׁלוֹת הָקָן תּוֹכָה לְבַגְד חָשׁוּב. מִשְׁמַע לְפִי זֶה דְּלִשׁוֹן
 כְּסוּת שִׁיךְ עַל בְּגַד חָשׁוּב מִשְׁא"כ לִשׁוֹן שְׁמֵלָה שִׁיךְ עַל
 אִינוּ חָשׁוּב גַּם כֵּן, עַל דֶּרֶךְ הַכְּתוּב (שְׁמוֹת כ"ב כ"ו) הָיָה
 שְׁמֵלָתוֹ לְעוֹרוֹ, מִשְׁמַע מֵה שֶׁהוּא לְבוֹשׁ רַק עַל עוֹרוֹ
 כְּגוֹן מַפְנֵי הַזֵּיעָה עֵינַי מִגֵּן אֲבֵרָהִם הַלְכוֹת ט"ב (פ)
 מִקְר"א סק"ד.

וְאִפְשָׁר מִזֵּה יֵשׁ סִמָּךְ קֶלֶח לְמֵה שֶׁקִּטְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 שִׁיחָה בְּפִיָּהִם שֶׁאֵין לּוֹבֵשִׁין טְלִית קֶטָן עַל
 גּוֹפוֹ תַּחַת הַכְּתוּנָה, הֵיְיָנוּ מִלְּבַד שֶׁמַּחֲוִיב לְלַבֵּשׁוּ בְּאוֹפֵן
 שִׁיּוּכַל לְקִיִּים וּרְאִיחָם אֲחוֹת, וְהֵיְיָנוּ כְּשֶׁנוֹשְׂאוֹ מִבְּחוּךְ, עוֹד
 בּוֹ בְּשִׁבְלֵי הַג"ל דִּבְקֶרֶא נֹאמֵר זֶה בְּלִשׁוֹן כְּסוּת דֵּהֵיְיָנוּ
 בְּגַד חָשׁוּב שְׁנוֹשְׂאֵין מִבְּחוּךְ. וְאִפְשָׁר בְּאֵמֶת חַד טַעֲמָא
 הוּא דְּמַשּׁוּם הַכִּי רִמּוּהַ הַחֲוֹרָה בְּלִשׁוֹן כְּסוּת דֵּהֵיְיָנוּ בְּגַד
 חָשׁוּב בְּגַד עֲלִיּוֹן כְּדִי שִׁיּוּכַל לְקִיִּים בּוֹ מַלְּוֹת וּרְאִיחָם
 אֲחוֹת. (ג)

L

★

עַל* דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְמוּ אֲתֶכֶם בְּלָחֶם
 וּכּו'. הֵנָּה רִש"י ז"ל פִּירֵשׁ עַל דְּבַר עַל הַעֲנָה
 שִׁיעֲנוּ אֲתֶכֶם לְהַחֲטִיֵּאֲכֶם. הֵנָּה בְּעֵצַת בְּלָעַם עָשׂוּ כֵּן
 שֶׁהוֹצִיאוּ לָחֶם וַיִּין מַעֲרַבּוֹת מוֹאֲב וּפְתוּ אֲחוֹתָם כְּאוֹהַב
 לֵהֶם, [לִשׁוֹן הֶרְמִזְ"ן ז"ל בְּפִרְשָׁה בְּלֶקַן], וְכַחֲצִי קֶרֶא
 (בְּמַדְנֵי כ"ה ב') וְתִקְרָאן לַעֲם לּוֹבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן, וּבְמַד"ר שֶׁם
 בְּאוֹרֶךְ צְרָוֹר יִין לַפְּנִיָּהִם וּמֵאֲחֵלִים טוֹבִים וּכּו' וְעַל יַדִּי
 זֶה בָּא לְיַדִּי כֵּן מֵה שֶׁבָּא.

וְהִגְבָּה הָיָה לָנוּ מִקּוֹם לֹמֵר שֶׁהֵם כָּל כֵּן בְּעֲלֵי מַדּוּת
 טוֹבּוֹת לְקַדֵּם בְּלֶחֶם וַיִּין, אֲמִנֵם הֲלֹא רִאִינוּ

(*) נִדְפַס כְּשִׁמ"י בְּשִׁנּוּי קֶצֶת.

יג זבן. עיין מ"א. דכאן מיירי בעליה לכן ומש"ה נחשי לטעם שרי דלית
 נרין מנעט הטלם להמחבר, ולהר"צ אס משי אפילו לטעם שרי לתפור נחוט
 משי לכן דאין עושין צלית כ"א: יד פ"ט. עיין מ"א. ומנואר הוא
 דפחות מקשר אגודל לרש"י אין חשש דאין שם מקום צלית, דהמש"ה הוא
 שינת חוט התפירה נמקומו ומטרקף עוד ו' או ו' חוץ. ועיין דרישה
 [ואם ג] הקשה בשם מהר"ל מפראג א"כ אמאי אמר עממל מוך ג' לא
 יתפור, הא למטה מקשר אגודל שרי, ומירך דאס נתקו חוטי ערב כשר
 כמו שכתוב בסיומן י"א נסעף ו' יע"ש, ולי ל"ע טובל דהתם כשנשאר
 הצלית דהמורה הקפידה [רק] על עשימן, ואס נפסק חוטי הערב ולא
 נשאר קשר אגודל ורואה לעשות בחמלה צלית פקול דין מורה דחמלה
 עשימן נפיקול, ועיין מה שכתבתי לעיל [ואם ו] לתוך קושיה מהר"ל
 דמש"ה פירש הכי נחוצה יע"ש נחות ו' מזה, ומה שכתב נחוט לכן עיין
 אות (ו') [יג]. ומה שכתב נכנסות כו' ומאי עממל ראי הכנסות נפסקן
 שעושין מקנטס יהיו רחמים יותר משלש על שלש צאורך ורנח ולא מהני
 מה שספור מחמון, עיין סימן ו' אות ב' סה:

פז א המ"א הפל השונת (מ"א) [מהר"ם מינן]. עיין סימן י"ג אות
 ב' לענין שנת חי יולל לנרמלית ולרשות הרבים סה, ועיין סימן ו'
 סעף ו' ומה שכתב שם [המ"א סי' א] עיין סימן שס"ג מ"א [ס"ק]
 י"ו. ומסופות שנת שם [אות] כ"ג:

ופירש דברי הר"ב בהגה דמסכים להמחבר דלא כמ"א [שם] שהרי בורכי משה העתיקו לשון הב"י ומסכים עמו, וכאן הפירוש כמהר"י
 אבוהב דלא בקטן מיירי דאין (שוכ) [שום] חיוב על הקטן. ויש לראות וודאי קטן שהגיע לחינוך בסיומן י"ז [סעף ג] חייב אביו לעשות
 לו ציצית בטליתו, ומיהו וודאי משערין ראשו ורובו של קטן כמות שהוא, ואם בר שית משערין בראשו ורובו שלו חייב אביו מדרבנן
 להטיל בו ציצית. ואם בגד [שקטן] מתכסה בו ראשו ורובו אלא שהוא לכוש בזוי ואין יצא בו לשוק עראי וסתם בני אדם יוצאין בו
 לב"ח [ויש הסימן] דסובר תרתי בעיניו, וכן דעת הטור לט"ז, אפשר דאין הכי נמי דאין ראוי לברך על טלית כזה דכתר דעתו אוליין *

שלם רק בצד נקדע פשיטא דמועיל תפירה אח"כ והניח בצ"ע ועיין
 אות ד': (ו) פ"ט מה' דשם מקום ציצית. פירשתיו לעיל והכין
 הוא וודאי לרב יהודה מנחות מ"א ב' ג' בתוך ג' משולשת ד'
 וכפ"ת לעיל א'. והנה ירא שמים יוצא ידי כולם כי יש בכאן ב'
 פירושים, והב"ח ג"כ מהמיר שלא לתפור תפירה עד שיסיר כל
 הציצית ממנו וגם לא יהיה שום תפירה מחדש תוך ג' אצבעות הן
 באורך ורובם וכדכתבינא לעיל * ועיין מ"א [סי' יד]:

פז (א) שיעור. עיין ט"ז. גמרא מנחות מ"א א'. [מה שכתב הט"ז]
 והא דנקיט הגדול יוצא עראי [עיין ב"י בשם מהר"י אבוהב
 ומהר"י חביב הבאתיו במ"א אות ב] רבותא היא, כלומר אפילו שגדול
 אין יוצא בקבע כי אם עראי אפ"ה חייבת, ומיהו אפילו אדם חשוב
 שאינו יוצא בזה עראי חייבת. ובטור כתב וגדול אין מתבייש כלשון
 רש"י בגמרא [שם ד"ה והגול] משמע תנאי הוא לא רבותא. גם פירוש
 מהר"י אבוהב אי אפשר [להעמיסו כטור] שהרי כתב "שיעור" טלית
 להתחייב בציצית] כמו שכתב במ"א [סי' ב] ומה שלא אמר בסיפא
 [בגמרא] הך תנאי דאם אין גדול יוצא עראי [פטור], דכל שכן הוא.
 ומה שכתב ואין להקשות תרתי למה לי יראה דחזרו על דברי הר"מ
 ושר"ע דלרבניהם [איכא רק] חד שיעורא למה לי והגדול יוצא
 לרבותא וכעין קושיה המ"א [שם] ותירך דלא הוה ידעין כאיזה קטן
 מיירי הברייתא לכן נתן שיעור זה דקטן, וגדול חסם בני אדם יוצא
 [בן] עראי, וודאי היינו קטן בן ט' וכמו שכתב הראב"ד ז"ל פרק ג'
 ופירש דברי הר"ב בהגה דמסכים להמחבר דלא כמ"א [שם] שהרי בורכי משה העתיקו לשון הב"י ומסכים עמו, וכאן הפירוש כמהר"י
 אבוהב דלא בקטן מיירי דאין (שוכ) [שום] חיוב על הקטן. ויש לראות וודאי קטן שהגיע לחינוך בסיומן י"ז [סעף ג] חייב אביו לעשות
 לו ציצית בטליתו, ומיהו וודאי משערין ראשו ורובו של קטן כמות שהוא, ואם בר שית משערין בראשו ורובו שלו חייב אביו מדרבנן
 להטיל בו ציצית. ואם בגד [שקטן] מתכסה בו ראשו ורובו אלא שהוא לכוש בזוי ואין יצא בו לשוק עראי וסתם בני אדם יוצאין בו
 לב"ח [ויש הסימן] דסובר תרתי בעיניו, וכן דעת הטור לט"ז, אפשר דאין הכי נמי דאין ראוי לברך על טלית כזה דכתר דעתו אוליין *

וצ"ע:

מחצית השקל

וכן להנמוקי יוסף, אבל לכל חד כדאית ליה, להרא"ש אפילו ציצית
 חדשים, ולהנמוקי יוסף דוקא בציצית שהיו בו ככר: (סי' ג) זבן כו'. שאין
 נזחין בו פשרא צבעונים כו'. לכן התנה דוקא בציצית שהיו בו ככר: (סי' ג) זבן כו'. שאין
 לכן אפילו הבגד מצבע אחר מ"מ חיישנין: (סי' ד) פ"ט מה' כו'. אין לחוש.
 והא למעלה מג' או למטה מקשר גדול אסור לחלות ציצית: וגראה י'
 הטעם כו' אפי"ג דיש אופרין כו' וז"ב עמרם כמאן דפסיק חשיב, זבן נזחין
 החיכה כו'. אפי"ג דלעיל סימן ו' סעף ד' מבואר דאוליין בתר עיקר, ואם
 היא של עור וכנפיה של בגד פטורה. וכייתר כתב מ"א שם סי' ה', דאם
 למעלה עור ותחתיה תפור של בגד פטורה, דהעליון העיקר. ואם כן מאי
 מהני תנינת החתיכה והוא תחת הבגד, שאני התם דעיקר הבגד פטור, מה
 שאין כן כאן דעיקר הבגד חייב אלא דיש בכנף תוך ג' תפירה, והוי כמאן
 דפסק וכמאן דליתא. א"כ התחתון, דהיינו החתיכה שתופר תחתיה עיקר
 והוי עליון, כיון דהעליון כמאן דליתא:

פז כתב מ"א וזה לשונו, בתשובת מהר"ם סינן כו' דמוכב ד"ך כו'.
 משמע מלשונו דעל כל פנים אין לברך עליו, וכן משמע מדברי דרכי
 משה שהביא מ"א. וכן קראו חגור על טליתות קטנים הללו המרדכי וה"ק
 וכו' מתקמן וכו' וט"ז [סוף הסימן]. ובשלחן ערוך באר היטב [סי' א] ראיתי
 שכתב וזה לשונו, ובספר פרי הארץ כתב בשם ספר דרך חכמה ששיעורו
 ג' רביע אמה באורך וחצי אמה ברוחב, עכ"ל. אבל לא ידעתי מקום מוצאו
 של שיעור זה, גם אינו מבואר כאיזה אמה נמדד, ואין ספרים הללו תחת
 יד. וראיתי בספר צאן קדשים במנחות דף מ"א (ע"ב) [ע"א] אהא דתניא
 ושוין שלא יביא אפילו אמה על אמה מטלית אחר ובה ציצית ותולה בה,
 והוא דין הנוכר לעיל סימן ט"ז סעף ב', וכתב רש"י [שם ד"ה ספקו אחר]
 הטעם דעל כנפי בניהם כתיב [במכיר טו. לח]. וכנף זה לא היה מבגד זה
 בשעת עשיה, כדלעיל סימן ט"ז סעף ב'. וכתב בספר צאן קדשים זה
 לשונו, והנמוקי יוסף [ה"ק]. ציצית יב. א דיה ושוין] כתב משום תעשה ולא מן
 העשוי, ואפשר דרש"י סבירא ליה כיון דהיה אמה על אמה, הוי שיעור
 טלית שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו ויכול לעשות ארבע ציצית על אותה
 חתיכה, ולא הוי תעשה ולא מן העשוי, משום הכי כתב רש"י דעל כנפי
 כו', עד כאן לשון ספר צאן קדשים הנוכר לעיל. וא"כ שיעור אמה על
 אמה לפי דברי ספר צאן קדשים במחלוקת שנויה, לדעת רש"י הוי שיעור
 טלית קטן אמה על אמה, ולדעת הנמוקי יוסף שכתב הטעם משום תעשה
 ולא מן העשוי, על כרחך אמה על אמה אין בו שיעור שהקטן מתכסה בו
 ראשו ורובו. ואמה של הש"ס כח ששה טפחים, הוא שלשה רבעי אמה
 מעהר"י. וא"כ אם אורך הטלית קטן ג' רביע אמה מעהר"י ונגם רוחב
 ג' רביע אמה מעהר"י, יש מקום לסמוך על שיטת רש"י לפי דברי ספר
 צאן קדשים הנוכר לעיל, אך לפי מה שכתב מ"א בסיומן ט"ז סי' ג' איו

אפילו נפסק למטה מג' אי נשתייר כל שהוא מחובר כשור. והכא הלא
 מחובר למעלה מן הנקב כל אורך הטלית, מ"מ לרב עמרם אי הוי למטה
 מג' ולא נשאר מחובר לא מהני תפירה לקרותו בגד כדלעיל [סעף ד]. ולענין
 שם בגד כמאן דפסיק דמי. לכן נסתפק הרב ב"י דלא לענין שיעור קשר
 אגודל אף על גב דנשאר מחובר מ"מ לא מהני, והתפירה לפי זה גם כן
 לא מהני לרב עמרם, כמו דלא מהני התפירה לחשבו מחובר להיות עליו
 שם בגד, הוא הדין דלא מהני תפירה להיות נחשב מלא קשר אגודל: ובה
 שכתב ב"י פ"ט מה' פירושים. רוצה לומר הרב ב"י בחבורו הארוך כתב וזה
 לשונו, מיהו היכי דנקדע לגמרי ותפור ואח"כ הטיל בו ציצית, איכא לספוקי
 לכלהו פירושי אי מהני ביה תפירה, עכ"ל: אב"ג לרש"י תפירה הוי חבור.
 רוצה לומר כיון דלא הווכר בש"ס סברא זו מהיכא תיתי, נימא מסברא
 דתפירה לא הוי חיבור. והא כל הבגדים נעשו ע"י תפירת הרבה חלקים,
 וכן כתב לעיל סעף ד' לרש"י ולפי זה טלית של צמר כו', מתר לתפור
 האידנא כו', משמע בכל ענין אפילו לא נשאר מחובר כלל. ולפי זה מה
 שכתב הרב ב"י לכלהו פירושי, אין הכוונה לכל הפירושים הנאמרים על
 האי דינא דתוך ג' לא יתפור, דא"כ הוי פירוש רש"י בכלל, אלא רוצה
 לומר לכלהו פירושי הנאמרים בשיטת רב עמרם, דהיינו הרא"ש [שם]
 ונמוקי יוסף [שם]. אלא דצריך ביאור והא גם להנמוקי יוסף תפירה הוי
 חיבור, ולכן לדרייה אין פסולים כי אם הציצית שהיו בו כעת שחפרו,
 אבל לא ציצית שעושה אח"כ כדלעיל, וכדוחקן כן ליישב דברי הרב ב"י,
 דהא ספקו של הרב ב"י הוא אף על גב דלעיל מכשירים בנשתייר כל
 שהוא, והכא נשאר מחובר למעלה מן הנקב כל ארך הטלית, מ"מ כיון
 דלא נשאר קשר אגודל גרע ולא מהני החיבור למעלה וגם ממילא לא
 מהני התפירה אח"כ. וכמו שהדין להרא"ש כלמטה מג' כשעושה ציצית
 חדשים כמאן דפסיק דמי, כן הוא הדין להנמוקי יוסף כלמטה מג' לענין
 ציצית שהיה בו מתחלה, דאי לא נשאר מחובר חל על הציצית שם פסול,
 ואז אפילו תפור פסול משום תעשה ולא מן העשוי. ואם כן כיון דנסתפק
 הרב ב"י אי נפסק כלו מן הנקב ולמטה, אי מה שנשאר מחובר מן הנקב
 ולמעלה נקרא חיבור או לא, א"כ כמו שיש להסתפק להרא"ש אפילו עושה
 אח"כ ציצית חדשים, דאפשר דלא אח"כ כמאן דפסק דמי לענין קשר
 והוי כאלו נפסק כולו, ואפילו תפור אח"כ מהני כיון דהחיבור לא מקרי חיבור
 אגודל, ספק זה יש ג"כ להסתפק להנמוקי יוסף לענין ציצית שהיו בו ככר,
 אי החיבור של מעלה לא מקרי חיבור והוי כנפסק כלו וא"כ נעשו הציצית
 פסולים, ואפילו תפור אח"כ הוי תעשה ולא מן העשוי, ולא משום דתפירה
 לא הוי חיבור להנמוקי יוסף. ואם כן אתי שפיר מה שכתב הרב ב"י דיש
 להסתפק לכלהו פירושי היינו הרא"ש ונמוקי יוסף, ואף דהרב ב"י כתב
 ומיהו היכי דנקדע ותפור ואח"כ הטיל בו ציצית איכא לספוקי לכלהו
 פירושי, ובציצית חדשים ליכא להנמוקי יוסף ספק דרש"י [שם ד"ה אלו]

11

Ehrenberg, Yehoshua' Menahem Mendel

ספר

דבר יהושע

חלק ו

תשובות מכת"י בעניני

אורח חיים, יורה דעה, אבן העזר, חושן משפט

וענינים שונים

מאת

הגאון הגדול סיני ועוקר הרים

החסיד המפורסם

מוהר"ר יהושע מנחם אהרנברג זצ"ל

אב"ד בעיה"ק תל אביב יפו תוכב"א

בהוצאת חתני המחבר

בני-ברק תשנ"ח לפ"ק

סימן א

ה"ה תליא נב' מי' המוס' צמנחות דף מ"א ע"א ד"ה חכלת
 גבי צנדי כהונה דלפי תירוך הא' הא דמשחרי כלאים צנדי
 כהונה צעידן עבודה לאו מגזיה"כ היא אלא משום שאינו
 לובשם אלא צעידן עבודה ואינו חייב בכלאים רק בטליה שעשו
 להנאתו אבל לפי תירוך האחר שכתבו המוס' שם ע"כ דהא
 דאשחרי צעידן עבודה מגזיה"כ היא וא"כ ז"ל דגם בלובש
 משום מצוה וכבוד נמי חשיב כהנאת לבישה שהרי צנדי כהונה
 נעשו עיקר לכבוד ולחפארת ככתוב בתורה וא"כ יתכן דצנדי
 הב"י וד"מ מליין נב' תירוץ המוס' הג"ל לפי"ד המוס' נדה
 הג"ל ומקשה ליה הד"מ להב"י דמאחר שנהגין לחייב צניעות
 בטליה שאינו רק צעידן עבודה זו חפלה ה"ה בלובש מפני
 הכבוד אבל ודאי מודה הד"מ דעכ"פ צעידן צניעות הנאת
 לבישה כמ"ש המוס' צנדה הג"ל ועי' במג"א סוס"י י"ט
 שהביא דברי המוס' צנדה הג"ל ועוד י"ל דעכ"פ מודה הד"מ
 דנעידן טליה בראוי להגן מפני הקור והחום אלא דס"ל כל
 שראוי לכך אע"פ שאינו לובשו בשביל כך חייב צניעות.

מעתה אומן הגופיות שאינם ראויין להגן מפני הקור והחום
 כידוע שכן טענם ואין לובשן אומן אלא לקבל היזעה
 שלא יטנף הכתונת מחמת היזעה ולענ"ד דלכו"ע לא מקרי
 כסות ואע"ג דאמרין באו"ח סי' ש"א סעיף ט"ו דצנדי שהיא
 דרך מלבוש אפילו אם אינו לובשו אלא משום אצולו טיטוף
 מותר ללכת בו בשבת שאני החם דלא צעידן רק דרך לבישה
 אבל כסות לא מקרי אלא אם בא להגן על האדם או ללרכו
 של האדם ולא ללורך הבגדים שלא יטנפו דמה"ט כיס של זב
 לא חשיב דרך מלבוש ראה שבת דף י"א ע"ב ונחוס' שם
 ס"ד ע"ב ד"ה ובמוך ובימר ביאור ברין שם לכן נלענ"ד
 דאין לברך על גופיות אלו ומוך מזה מוצא צפרי עץ חיים
 דיש ללבוש הט"ק על החלוק ולא על הגוף ודא"ח המה.

שאלה בדבר הגופיות שלובשים תחת הכתונת לקבל היזעה
 ונהגו רבים לעשות כהם ד' כנפות כדי ללכת בהם
 מנות צניעות אי ראוי לברך עליהן.

תשובה עי' פרמ"ג משכ"ז סוס"י ט"ו שמסתפק אם צנדי
 מתכסה בו ראשו ורוחו אלא שהוא לטוב צוה, ואין
 יוצא בו לשוק ערמי ותפס בני אדם יוצאין בו להב"ח דקוברי
 תרמי צעידן אי ראוי לברך עליו משמע דפשיטא ליה דצנדי
 צוה לרוב בני אדם ואין יוצאין בו בשוק אפילו ארעי ודאי
 פטור מצניעות לכו"ע דלא מקרי כסות ואע"ג דמיעוט יוצאין
 בו ארעי לשוק בטלה דעתם אלל כל אדם כמ"ש הלבוש שם
 ומה שהולכין בו בקצת תחת הכתונת לא חשיב יציאה בשוק
 כמ"ש באר"ח להמלבי"ם שם בארך יהודה סק"א דלא
 כהישוע"י. שם אלא דמ"מ אחרי שכבר נהגו לברך על מנות
 צניעות אפילו בטליה קטן מכשיעור שיחכמה רוב רובו של קטן
 ובמג"א שם כתב בשם השו"ת רמ"א דמוטב לילך בהם מלין
 כל היום בלא צניעות היה אפשר לומר דה"ה צהני גופיות.

אבל נלענ"ד דהני גרעי טפי מטליה קטן לפימ"ש המג"א
 צסי' י' ס"ק י"ג בשם הב"י דלא מקרי כסות אלא
 הנא להגן על האדם מפני הקור והחום אבל מה שלובש מפני
 הכבוד פטור מצניעות ואע"ג דהד"מ הקשה ע"ז דא"כ עלימות
 שלנו שאינם להגן כלל רק ללכת י"ח יהיו פטורים נלענ"ד
 דאין הד"מ דוחה דברי הב"י לגמרי שהרי כתבו המוס' צנדה
 ס"א ע"ב ד"ה אבל דגם צניעות אין חיוב אלא בהנאת לבישה
 ומוכרי כסות דפטור מכלאים פטורים נמי מצניעות עיין בחשונת
 בית יעקב סוס"י ז"צ מש"כ בזה אלא דקשיא ליה לפטור
 מפני כבוד כיון שלא מפטר מפני מצוה אלא דכה"ג הוא
 כמו הנאת לבישה ה"נ מפני הכבוד שמה הוא כמו הנאת
 לבישה ונאמת נלענ"ד ד"ז אי מצוה וכבוד הוא כמו לבישה

סימן ב

המג"א צסי' כ"א סק"א בשם האר"ז"ל דגם צלילה יש לשכח
 צט"ק אע"ג דלילה לאו זמן צניעות והביא ראיה ממ"ש צמנחות
 מ"ג ב' שכשנכנס דוד לבית המרחץ אמר או לי שאני ערום
 מן המצות ולא אמר כן בכל לילה אע"כ שהיה שוכב צט"ק.
 אכן המג"א דחה ראיה זו ד"ל דעכ"פ היה לו מזוזה צפוחו
 שיסן בו משא"כ במרחץ ליכא מזוזה אבל לפענ"ד ראיית
 האר"ז"ל חזקה דהנה בהגהות שיטמ"ק ונחיס' נ"ד ב' אות
 ו' הקשה על מה שנאמר בהללים קל"ב שדוד המלך נשבע

שאלה אם הישן כיום נרץ לישן בטליה קטן אע"פ שמתעורר
 ע"י כך מחמת חוס היום.

תשובה הנה צומן שהוא ישן ודאי פטור כמ"ש הטו"ז באו"ח
 סי' נ"ה ס"ק ד' דישן גרע מקטן דאין בו קדושה
 עי"ש כי מיבעיא בשוכב על מטתו כדי לישן וכבר כתב
 הרמ"א צסי' כ"א ס"ג דנוהגים להקל לשכב בהם, אם יש
 להקפיד שלא להסירם כדי שלא יהיה בלא מצוה וחינא לדעתיה
 דלילה פשיטא ליה דא"כ לישן צט"ק ואשחמיטתיה מ"ש

12

Vais, Ya'akov, d. 1942

13

שיח יצחק

שאלות ותשובות, חידושים וביאורים, הערות והארות
בד' חלקי שו"ע

מאת

הגאון הקדוש רבי **יצחק ווייס** זצ"ל הי"ד
אב"ד דק"ק קאדלבורג ווערבו
מח"ס שיח יצחק עה"ת, דבק טוב, אבני בית היוצר ועוד

יו"ל לראשונה מכת"ק

בתוספת ציוני מקורות ומבוא לתולדותיו

מאת

הרב שבתי שמואל ווייס
נין אחי המחבר

בסיועו ומימונו של

הר"ד שמעון ווערנער
טורונטו - קנדה

מפעל מורשת יהדות הונגריה

מכון ירושלים • תשנ"ה

בגדיו, כדי שתמיד יראהו ויזכור המצות, ועיין בס"י כ"ד [סע' א'] ג"כ מזה. (ומ"ש זש"ע הרב שם מהטור דוגמא לדבר, כאדם המזהיר לחבירו על ענין א', שקושר קשר באזוירו כדי שיזכרו עכ"ל, עיין לזה במדרש (ב"ר וישב) על הפסוק ולא זכר שר המשקים, שקשר קשרים כדי שיזכרהו וזא מלאך והתירן. הרי מבואר שע"י קשירה זוכרים ודו"ק) ובמג"א שם (ס"ק י"ג), ובכתבים איתא דטלית קטן דווקא תחת בגדיו, ע"ש.

וכל לומדי למד, מפרשים דברי המג"א משמא דהאר"י ז"ל, דהיינו תחת בגדיו שממעל להכתומת תחתם ילבש הד' כנפות, ולא תחת הבגדים, דהיינו שגם הכתומת שעל גופו יהיה ממעל להטלית קטן.

ובמעולם לא פירש אדם ככה, דהיינו שיהא כחז"ל שבת (ק"י ג ע"ב) לפי שיטת ר' יוחנן הפירוש בפסוק (ישעי' י"ט"ז) ותחת כבודו יקד יקוד כיקוד אש, תחת כבודו ולא כבודו ממש, דהיינו תחת בגדיהם של חיילות סנהריב יקד יקוד, ולא בגדיהם נשרפו ע"ש, אלא הפירוש על הכתומת שלא נחשב בכלל בגדים, עליו ילבש הטלית קטן, ועליו אח"כ כל בגדיו, וכי יסבור איש שבגד המיוחד למצוה למען יזכור המצות, יזלזל ביה ויתגנו על גופו ערום, ואף שרשאי ליכנס לבית הכסא עם ט"ק עליו כמבואר באו"ח (ס"י כ"א סעיף ג' ובט"ז ס"ק ג'), בכל זאת לא יאות ללבוש כסות מצוה על גופו ערום, והרי כמה בגדי שאין להם טלית של מצוה, והט"ק הוא הטלית של מצוה שלהם, ובו קורים את שמע ומתפללים.

והנה כנראה מהפוסקים דהכתומת שלובש על צפרו וכן מכנסיים דבד אינם נקראים צבט בגדים, ומה שמצינו בפרק כל כתיבי (דף ק"כ ע"א), רבי יוסי אומר שמונה עשר כלים מותר ללבוש ולעטוף כשנפלה דליקה ח"ו, וביניהם גם החלוק שעל צפרו, עיין בגמ' ורש"י שם, הרי דגם חלוק נקרא בגד, וכן שאר בגדי פשתן שעל צפרו הם, (ועיין במדרש צעשרת הדברות בסוף פיסקת זכור את יום השבת ח"ל, חייב אדם לשמור את השבת ולכבדו בחשבילין טובים ובגדים נאים, שכך אמרו חכמים, ח"י מלבושים חייב אדם ללבוש בשבת, עי"ש). החס באשר הרוז מח"י בגדים

[ס"י ל"ז]. הן אמת לשיטת עמי לבנון דאין מכבדים צפתת בית הכנסת, משום דחיוצא להקדים שם כל האפשר, ולזאת לא יכבד לאחר שהוא ילך שם לראשונה, וכן ביציאה אין לכבד שזה יצא ראשון, כי כל עוד שיהיה צבית הכנסת יותר הוא מצוה. וקצת ז"ע ב"ק (דף פ' ע"ב) גבי מאן נתרח נתרח שמואל, והרי הלכו לדבר מצוה לסעודת פדיון הבן, והרי גם שם צריך להקדים, אמנם אפשר שם אין כ"כ החיוצא להיות מוזרים מקדימים כמו לביהכ"נ, שמצינו שחייב לרוץ, ובנתיבות עולם למהר"ל ז"ל שכן פסיעות נאמר דווקא לגבי הליכת ביהכ"נ, עיי' באו"ח [ס"י ז' סעיף י"ב] ולא לגבי הליכה לסוכה, ולא מצינו שאם הולך בחזרה ממצוה שצריך ללכת פסיעות קטנות, כמו כן אפשר שאין צריך לזרו להקדים בהולכי סעודת מצוה. וגם צריכים לומר שפדיון הבן סעודת מצוה, דהרי רק הלך לשם והוא לא נהנה מסעודת הרשות כגמ' חולין פ' גיד הנשה. ומצינו מי ילך לראשונה אף לענין דרישת שלום לנשיא עיי' ירושלמי שבת פ' הבונה ומוצא צר"ן שם. ובימא כל הקודם את חבירו צד אמות וזה, ובפסחים כת שלישיית נקראת כת עללים, וגם בגמ' שם מעשה ונמאלו צנות זריזות וצנים שפלים כדי לזרזן צמנות. ועיי' במס' דרך ארץ (פרק י') "צבית" המרחץ נותן מקום זה שנכנס לזה שיאל, עיי' צפ"י ככר לאדן לגאון החיד"א ז"ל שם. וז"ע ברכות [ח' ע"א], דהרי צריך ליכנס שיעור שני פתחים.

סימן ח

בגדר מה הוי בגד, ואי אריך ללבוש הט"ק על גוף ערום

בעזה"י"ח ב' לסי' בלק ת"ש לפ"ק. לכבוד הרב החור"ב וכו', מו"ה בנימין אבא מיללער נ"י, בק"ק טאפאלשאן יע"א.

אודות אשר שאל אותי, האם יש היתר לדבר ללבוש הד' כנפות על הגוף ממש, והצ"ית יהי מנחוק, עד כאן תוכן שאלתו. תשובה. זש"ע או"ח (ס"י ח' סעיף י"א), זה לשון המחבר, עיקר מצוה טלית קטן ללבוש על

אשר צו עשויים הצינית, שלא יהא מלא זיעה. מכל הדברים האמורים פה, יוצא להלכה שאין רשאים ללבוש הט"ק על הגוף ערום. והנלענ"ד כתבתי.

הק' יצחק ווייס

סימן ט

בנוסח לשם יחוד לפני הנחת תפילין

כעז"ה

הגדה העיר צילקט יוסף בסי' ע"ד, על האמור בנוסח שאומרים לפני הנחת התפילין, והם ארבע פרשיות אלו, שמע, והי' אס שמוע, קדש, והיה כי יציאך, דזה שלא כסדר רש"י, ושלא לדעת ר"ת. הנה כבר עמד בזה בספר תורת חיים [להג"ר יעקב שלום סופר, פאקש תרנ"ז] סי' כ"ה [אות ט'], והעיר כן גם על רש"י ברכות ו' ע"א [ד"ה מה כתיב בזה], בשלמא בתפילין דידן כתיב שמע, והיה אס שמוע, קדש, והי' כי יציאך, וצ"ל לכלל ישוב, דהמג"א בסי' הנ"ל [סק"ו], כתב מספרי פ' ואתחנן [פיסקא ל"ד], שקדש והיה כי יציאך אינם בשינון. ושכדברי הספרי כן הוא, העלה הפנ"י בספ"ק דברכות [י"ב ע"ב ד"ה אמר רבי אבהו], שמהאי טעמא לא העלו רז"ל שם לומר פרשיות אלו בק"ש, ומה"ט הקדימו שמים אלו בנוסח הנ"ל, וכן ברש"י, לפי ששמע והיה אס שמוע ניתנו להאמר.

ולענ"ד נראה, דהנה אמירת בנוסח זה, "שיש בזה יחודו ואחדותו ושנוכר נסים ונפלאות שעשה עמנו הבורא ב"ה צהויאלנו ממלכים", נתיסד עפ"י המחבר בסימן זה סעיף ה', ושפיר שהקדים שמע והי' אס שמוע, שגם נוכר יחוד ה', ואת"כ קדש והיה כי יציאך, שיש בזה ענין יציאת מלכים.

וכן יש להעיר על רש"י מנחות דף כ"ח ע"א ד"ה ארבע פרשיות שבתפילין מעכבין זו אח זו, נקט רש"י, כמש"כ בברכות הנ"ל, אמנם בפי' המשניות להרמב"ם שם [פ"ג מ"ז] נקט כסדרן, קדש והיה כי יציאך שמע והיה אס שמוע, ע"ה. אי נמי משום דהתנא במנחות שם נקט מקודם ב' פרשיות שבמוזה, והם שמע והיה אס שמוע, ולכן סמך אלו לאלו, ודו"ק.

הם צגדים ממש שלובש ממעל להכתונת, לזאת גם צגדי פשתן שכלולים עמהם נקראים כלים, כעין זה צגמ' דזבחים (דף י"ט סע"א) כהנים צעבודתן ולויים צדוכס וישראל צמעמס פטורים מן התפלה ומן התפילין, מאי לאו אס הניחו אינם חולצות, לא אס הניחו חולצות, א"ה פטורים, אסורים מיבעי' ליה, כיון דאיכא לויים וישראל דלא מתנו ליה אסור, משום הכי תנא פטורין. ע"כ. וכמו"כ צומא (דף ע"ד ע"א) כי קתני אסור אשארט וברש"י [שם] משום רחילה וכו' דלא יכול לומר ענוש כרת תני אסור אכולהו, ע"ש.

ובאמת לריך עיון צדברי הרמ"א בחו"מ (סי' רמ"ח סעיף י"א) שכתב אמר לתת לה צגדיה. כל מה שמקרי צגד הוא בכלל, צין צגדי חול צין צגדי שבת. ודבר זה מתשובת הר"ש סוף כלל ע"ז, ולא פורש פה, אס גם צגדי צד שלובשת היא על צשרה אס גם הם בכלל. וכן יש לעיין ציו"ד (סי' רי"ח ס"א) אס אסר עליו צגדיו של צצירו, אס גם כתונת ומכנסיים בכלל, דהם לא נכללו צסתם צגדים ו"ע. הן אמר דמדברי הרמ"א צה' תשעה צאצ ריש סימן תקנ"א צצבת של חזון, אין מחליפין ללבוש צגדי שבת כ"א הכתונת לצד. מזה נראה דגם כתונת בכלל צגדים, ודו"ק ו"ע צזה.

אמנם זה צצירור גמור שאין הפי' צדברי האר"י ו"ל שבמג"א הנ"ל, ללבוש הטלית קטן על גופו ערום מתחת כל צגדיו, פוק חזי מאי עמא דבר, דנהיגי כל העולם ללבוש על הכתונת מתחת הצגדים של מעלה.

ואסביר הענין, שחון ממה שנותנו על גוף ערום איח ציה זילותא, עוד איח ציה זלוול כשלוצשו על הגוף ממש, דהרי צאותו טלית קטן יכנס כל זעת הגוף. וכעין סמך לדבר מדברי הנצי"ב ציחוקאל (פ' מ"ד פסוק י"ח) פארי פשמים יהיו על ראשם ומכנסוי פשמים יהיו על מתניהם לא יחגרו ציזע. ומפרש המנודה דוד, לא יחגרו ציזע, לא יחגרו אצנטיהם צמקום שהצצר נכפל ושוב צקתו על קצתו, כי שם רב הזיעה, ומתלכלכים צגדי כהונה, ע"ש. וצודאי כלול זאת ג"כ צחו"ל שאמרו צצבת (דף קל"ג ע"ב) ע"פ זה אלי ואנוהו עשה לפניו צינית נאה, וצודאי בכלל זה גם כן כלול הלבוש, היינו הטלית קטן

בעזה"י

ספר

מנהג ישראל תורה

חלק ראשון

מטרתו להראות מקור מהור

למנהגי ישראל

ובמיוחד בענינים הנוגעים להלכה, בדברי הפוסקים והשו"ע
ונ"כ, וספרי שו"ת ראשונים ואחרונים, ושאר ספרי צדיקי
עולם וגאונים, תוך כדי משא ומתן של הלכה לתרץ וליישב
המנהגים הנהוגים בקרב ישראל הנראים כסותרים להלכה

על פי סדר הסימנים

בשולחן ערוך אורח חיים

נלקט נערך ונסדר
בעזרת החונן לאדם דעת
ע"י הצעיר יוסף לעזרי

שנת תש"ם לפ"ק

ערך ומסדר מחדש בהרבה תיקונים והוספות

י"ל גם טעם אחר משום דברי הילקוט שהבאנו לעיל אות ד' ודו"ק, (ועיין כף החיים מהגאון ר"ח פלאג"י סימן כ"ח אות ב"ב).

(ו) שו"ע סעיף ט', קודם שיברך יעיין בחוטי הצינית אם הם כשרים כדי שלא יברך לבטלה ע"כ, משמע מלשון זה דבאין חשש צרכה לבטלה אי"ל לבדוק הצינית וא"כ טלית שאין מברכין עליו אי"ל לבדוק, וכן הוא באמת דעת הט"ו, אמנם דעת הב"ח דגם באין חשש צרכה לבטלה צריך לבדוק הצינית שלא ילך בנגד ד"כ בלא צינית, וכן דעת המג"א בסי' י"ג סק"ה, ובעצם טעם הבדיקה מה שלא סמכין על החזקה איכא בזה שני טעמים, משום שיש לפנינו לבדוקו (ט"ו), משום דעשוין ליפסק בכל שעה (מג"א בחירון הב'), והנפק"מ בין שני הטעמים דלטעם הא' צריך לבדוק גם באותו חלק של צינית שהוא בחוץ הנקב דהרי הוא לפנינו, אבל לטעם הב' סגי לבדוק עד הגדיל דשם עשוי ליפסק, נמצא מעתה דהט"ו והמג"א כ"א יש לו קולא וחומר, דהט"ו יש לו קולא דאי"ל לבדוק רק טלית שמברכין עליו, אמנם מאידך גיסא צריך לבדוק גם באותו חלק של צינית שהוא בחוץ הנקב, והמג"א יש לו קולא דסגי לבדוק עד הגדיל, אבל יש לו חומר דגם טלית שאין מברכין עליו צריך לבדוק אותה, אמנם העולם חופסין שני הקולות בהדי הדדי, דאין צודקין אלא בטלית שמברכין עליו ואף אותה הטלית אין צודקין אלא עד הגדיל, ויש להן על מה לסמוך כי כן דעת המלבי"ם בארצות החיים (ועי"ש בארץ יהודה שכתב טעם נפלא ע"מ שאין צריך לבדוק רק טלית שמברכין עליו) אבל בודאי לכתחלה נכון להחמיר שלא ללבוש שום טלית בלא בדיקה.

והנה יש נוהגין שלא לבדוק הצינית בשבת, ובמאסף לכל המחנות ס"ק נ"ו הובא כן בשם ספר קהלת שלמה, וכן הובא מנהג זה במשנה ברורה סי' י"ג סק"ו ובניאר הלכה שם, ואפשר טעמים עפ"י מה שהביאו הפוסקים בשם ספר גן המלך דבשבת אסור להפריד הצינית משום חשש מחקן, וכ"כ בשערי תשובה סי' זה סק"ח, וי"ל דמשום הכי הנהיגו שלא לבדוק הצינית בשבת דאפשר שנסתבכו החוטין ויבא להפריד, (ושמעתי אומרים גם טעם אחר ע"ו דהרבה פעמים הקשר אינו מהודק ויבא להדק ויעשה קשר בשבת), אמנם מדברי הפוסקים בסימן י"ג סעיף ב' משמע דגם בשבת צריך לבדוק, וכן משמע בב"ח בסימן זה, וכ"כ להדיא בשו"ע הרב בקונטרס אחרון סק"ב, ובאמת גם אם יבא להפריד חוטין מסובכין אין זה אסור ברור ד"א דלא אסר הגן המלך אלא בחטילה בגמר העשיה דהוי כגמר מלאכה הא לאו הכי מותר להפריד (עיין מאסף לכל המחנות ס"ק ט"ו), וכן מפקפק על מנהג זה בניאר הלכה הנ"ל וכתב דהנכון שיבדוק הטלית בעת הנחתו בהתיק שלו ואז לא ינטרף לבדוק בשבת.

76 (ז) שו"ע סעיף י"א, עיקר מצות טלית קטן ללבוש על בגדיו כדי שתמיד יראה ויזכור המצות ע"כ, ובמג"א הובא בשם כתבים להיפך דטלית קטן דוקא תחת בגדיו, והנה מנהג החסידים שלובשין הט"ק על החלוק עליון שקורין העמע"ד, וזה לכאורה כדעת השו"ע, (דודאי אין כוונת המחבר שילבש הט"ק על הבגד עליון

שקורין רעקע"ל, שאינו בכלל המלבוש הקור), ומנהג האשכנזים שלובשין הט' חידוש דבדרך כלל החסידים נוהגין כו מנהג האשכנזים אין חידוש כ"כ דהרי החסיד

אמנם נראה טעם מנהג החסידים הגוף ממש ובשו"ע אין מקור מיהודה עה"ח (פ' כי חלא) מביא סמך מעשה לך על ארבע כנסות כסותך, א משמע מזה דכסות מקרי בגד חשוב, ממש, דבגד שלובשין על הגוף לא הוי מצינית, ובמשנת יעקב כתב טעם אחר כעין מה שכתב המג"א בסימן י' (ס' רוב עשוי רק לזיעה פטור מצינית ומ מעתה יש לומר דמה שאין לובשין הט' בחלוק תחת ההעמע"ד ואם כן עכ"ה שלא יהי' הט"ק על הגוף ממש, ולכ ההעמע"ד אעפ"כ לא שינו בזה, וכו ההעמע"ד אעפ"כ יש סברה שלא לל על הגוף ומטעמים הנ"ל, דלטעם ה' שגם בגד שנעשה ללבוש תחת ההעמו דבנעשה לזיעה פטור מצינית אפשר ו יזעה בפרט אם הוא גדול לחלוק התג הולכין בוועסטע"ל על הט"ק הוא ל מכוסה ויוצאין בזה דעת הכתבים, וג אחר כתבי זאת מצאתי דבשער הכוונות מלבושיו "על גבי חלוקו", וכן כתב לא זה ממקומו דלדבריהם י"ל באם על החלוק תחתון כמנהג

ואולי יש לומר גם טעם אחר על הט"ק, דהנה אצל חסידים נ (רעקעל) כמו שכתב צבני יששכר דה ב' אות ה'), וא"כ אצלם גם כשלובש בגדיהם כיון שלובשין תמיד הרעקע אצל האשכנזים אין מקפידים כ"כ ו אצלם על בגדיהם ע"כ לובשין

שקורין רעקע"ל, שאינו בכלל המלבושים ההכרחיים רק בגד של כבוד או מפני הקור), ומנהג האשכנזים שלובשין הט"ק תחת ההעמע"ד וזה כמש"כ בכתבים, וזה חידוש דזדרך כלל החסידים נוהגין כהאר"י ואשכנזים ע"פ דעת השו"ע, ואם דעל מנהג האשכנזים אין חידוש כ"כ דהרי המג"א מעתיק דברי הכתבים, מ"מ מנהג החסידים הוא חידוש.

אמנם נראה טעם מנהג החסידים דהנה רגיל בפי העולם דאין ללבוש ט"ק על הגוף ממש ובשו"ע אין מקור ע"ו, אמנם מלאכי ע"ו שני טעמים, בם' שבט מיהודה עה"ת (פ' כי תלך) מביא סמך למנהג זה, דרש"י כתב שם על הפסוק גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך, אם קיימת מלוח שילוח הקן תזכה לבגד חשוב, משמע מזה דכפות מקרי בגד חשוב, וא"כ י"ל דמה"ט אין לובשין ט"ק על הגוף ממש, דבגד שלובשין על הגוף לא הוי בגד חשוב ואינו נקרא כסות אלא שמלה ופטור מצי"ת, ובמשנת יעקב כתב טעם אחר ע"ו, דבגד העשוי רק לזיעה פטור מצי"ת כעין מה שכתב המג"א בסימן י' (ס"ק י"ג), וע"כ בגד שהוא סמוך לבשר שע"פ רוב עשוי רק לזיעה פטור מצי"ת ומשו"ה אין לובשין הט"ק על בשרו עי"ש, וא"כ מעתה יש לומר דמה שאין לובשין הט"ק תחת ההעמע"ד משום דצי"ת קדם לא הלכו בחלוקת תחת ההעמע"ד ואם כן עכ"מ היה צריכין ללבוש הט"ק על ההעמע"ד כדי שלא יהי' הט"ק על הגוף ממש, ולכן גם היום הגם שע"פ רוב לובשין חלוקת תחת ההעמע"ד אעפ"כ לא שינו בזה, ובאמת יש לומר עוד שגם כשלובשין חלוקת תחת ההעמע"ד אעפ"כ יש סבירא שלא ללבוש הט"ק על החלוקת כמו שאין לובשין הט"ק על הגוף ומטעמים הנ"ל, דלטעם השבט מיהודה דצריך להיות בגד חשוב, יש לומר שגם בגד שנעשה ללבוש תחת ההעמע"ד אינו בגד חשוב, וגם לטעם המשנה יעקב דנעשה לזיעה פטור מצי"ת אפשר ה"ה ט"ק שלובש תחת ההעמע"ד גם כן מקבל זיעה בפרט אם הוא גדול דחלוקת החתון אינו מכסה כל גופו, ושמעתי שמה שהרבה הולכין בוועסטע"ל על הט"ק הוא לזאת שני השיטות דאז הטלית קטן בחלק גדול מכוסה ויוצאין בזה דעת הכתבים, וגם חלק גדול נראה לחון וזה כדעת השו"ע, — אחר כתיב זאת מלאכי דבשער הכוונות גופא כתב מפורש דהט"ק יהי' למטה משאר מלבושיו "על גבי חלוקו", וכן כתב באור לדיקים למהר"ם פאפר"ש, מ"מ משנתינו לא וזה ממקומו דלדבריהם י"ל באם לובשין חלוקת חתון אז צריך ללבוש הט"ק דוקא על החלוקת חתון כמנהג האשכנזים, אבל לדברינו ניחא כנ"ל.

ואולי יש לומר גם טעם אחר על שינוי המנהגים בין חסידים זהאשכנזים בלבישת הט"ק, דהנה אלל חסידים מקפידים הרבה לילך חמיד מלבוש בהבגד עליון (רעקעל) כמו שכתב בני יששכר דהבגד עליון הוא אור מקיף (עי' מש"כ לעיל סימן ב' אות ה'), וא"כ אללם גם כשלובשין הט"ק על ההעמע"ד אעפ"כ נקרא זה תחת בגדיהם כיון שלובשין חמיד הרעקע"ל על ההעמע"ד ושפיר יוצאין דברי הכתבים, אבל האשכנזים אין מקפידים כ"כ ע"ו וכשלובשין הט"ק על ההעמע"ד נקרא זאת אללם על בגדיהם ע"כ לובשין הט"ק תחת ההעמע"ד ע"ג חלוקת החתון.

(ועיין כף החיים)

יש כדי שלא יברך
עלה אי"ל לבדוק
דעת הט"ו, אמנם
ך בבגד ד"כ בלא
שלא סמכין על
ס דעשוין ליפסק
הא' צריך לבדוק
ל טעם הב' סגי
כ"א יש לו קולא
יו, אמנם מאידך
ג"א יש לו קולא
עליו צריך לבדוק
דקין אלא בטלית
אן על מה לסמוך
טעם נפלא ע"מ
בן להחמיר שלא

ז"ק נ"ו הובא בן
ה סי' י"ג סק"ו
ס ספר גן המלך
ה סי' זה סק"ה,
בכו החוטין ויבא
קשר אינו מהודק
סעיף ב' משמע
דיא בשו"ע הרב
ין אין זה איסור
גמר מלאכה הא
מפקפק על מנהג
חתיק שלו ואז לא

די שחמיד יראהו
דטלית קטן דוקא
שקורין העמע"ד,
ך על הבגד עליון

שוב מלאמי בשו"ת שיה יתחק (מהגאון מו"ה יתחק ווייס זוק"ל, אבד"ק קאלבורג, וראב"ד ווערצוי) בסימן ח' שהארין בטעם מנהג העולם שאין לובשין ט"ק על הגוף ממש, וכחכ כעין שני הטעמים שזכרנו, ללא יאות ללבוש כמות מנהג על גופו ערום, ועוד דבאוחו ט"ק יכנס כל זיעת הגוף עי"ש.

סימן ט'

א) שו"ע סעיף א', אין חייב צניעות מה"ת אלא בגד פשטים או של אמר רחלים אבל בגדי שאר מינים אין חייבים צניעות אלא מדרבנן, וי"א דכולהו חייבים מדאורייתא והכי הלכתא ע"כ, והנה כמה לדיקים ואנשי מעשה הקפידו להתעטף בטירקישע"ן טלית דייקא (וזכר לדבר כמה שאמרו כעטיפת הישמעאלים), ובשלחן מלכים (סימן ט' בטעם הנצי ס"ק י"ד) מציא משמיה דהשר שלום מצעלוא זי"ע דאנשי מעשה נזהרין מלבישת בגדי אמר מחשש חערובות חוטי פשתן, וע"כ אין לובשין ג"כ טלית של אמר כי לפעמים יתערב נימא מפשתן עוד בחיי הכבש בצמרתו, אמנם במקומות שעושין הטירקישע טליתים אין הארץ מגדלת פשתן והטליתים דשם נקיים מחשש שעטנו, וכן כתב באשל אברהם דטליתים של אמר מארצות תוגרמה משומרים משעטנו, וכן כתב בחוספת מעשה רב שהגר"א הי' מהדר על טלית הכאה מטערקאיי וסמך על משנה בכלאים פ"ט משנה ז' כלים הבאים ממדה"י אי"צ בדיקה, ועיין בחולדות קול אריה (במכתב קל"ז אות ב') שהביא ג"כ משמיה דהשר שלום מצעלוא שאמר שבעת המורבן חלקו העי"ן שרים בין עממן השבת של ארץ ישראל, השר של מדינת טורקיי לקח שבת הנמר, והשר של מדינת אונגארין לקח שבת היין, (ומציא שם דבר פלא דאיתא ביומא דף כ"א דבשעה שבנה שלמה ביהמ"ק נטע בו כל מיני מגדים של זהב וכסף בהגהות היעב"ץ שם דמעין זה הפלא נמצא גם היום במחוז טאקאי לפעמים מוצאים גרגירי זהב בחור הענבים הגדילים שם ואף חוטי זהב גדילים על גביהם מבחוץ, ועי' בפתיחת רמב"ן על התורה).

ובעצם הדבר צענין ללבוש בגדי אמר ידוע שחסידים ואנשי מעשה הקפידו הרבה שלא ללבוש בגדי אמר, ועי' בשו"ת השיב משה סימן ז' שכתב שראוי ונכון שלא להתפלל בבגדי אמר בפרט בחורח ש"ץ והגם שהחמם סופר בתשובותיו אליו בסי' ט"ו לא ניחא ליה דמשום זה לא ייחוו להתפלל לפני העמוד אבל מסיים דאשרי הגוהר, וציו"ד סוף סימן סימן ס"ט כתב החמם סופר שהנביאים היה מלובשים באדרת שער ולא רצו לילך בבגדי אמר מחשש שמא חוט פשתן מעורב בו עי"ש, ובס' זכרון יהודה (דף י"ח) כתב שהגאון המהר"ם א"ש היה נוהר מללבוש בגד של אמר, אך אמר כי מה שאומרים ליזהר בזה מחמת חשש שמא נחערב בהם פשטים הוא חשש רחוק, אלא שנראה לו שחששו לדעת הירושלמי שאין ללבוש שני בגדים אחד של אמר ואחד של פשטים זה על גבי זה, ואחרי דהכחונת הוא של פשטים אין ללבוש עליו בגד אמר, (עיין בס' לקוטי מאיר סימן ג' אות ז').

ב) שו"ע סעיף ה', י"א שזריך לעשות כן, הג"ה והאשכנזים אין נוו צבועים ואין לשנות ע"כ, וכחכ בב"ח ובט קטן לכן כדי שיהיה יואל ידי הכל כשיעז ובט"ו טעם אחר ע"מ שיש לעשות הט אמנם כתב בפמ"ג בא"א סק"ו דנוהגין ירוק שקורין בל"א, זכר לתכלת, (וכה"ג מהדר בטליתו לעטרה שהוא צבוע תכלת) שחור ולפי הנראה הוא ג"כ מטעם הנזכר ד"ה וכחכ הרמב"ם ד

סינ

א) שו"ע סעיף ז', מלבושים שהם פחו לצד מטה ולמעלה הם סמוך חייב, ואם חלוי סתום וחלוי פתוח מטיל דכדי לפוטרו מציאות לריך להיות סתום מראית העין, והנה כהיום אין לנו בגד כזו הרבנים דמדינת ליטא שקורין פרא"ק, וב לפטור מלבושים שלנו מציאות כהוא גם הכ"ל, אולם כבר מסיים המג"א דיען שה נכון ירא שמים יעשה קרן אחד עגול, ולו לבגד זה עי"ש, (ועיין בקידור כלו

סימ

א) התבלת נגנו בימי רבינא האחרון כידוע קם הגה"ק מו"ה ו שלפי דעתו מצא החלזון הנקרא בלשון הע קבלו דבריו, ועיין באריכות מזה בספן ב) שו"ע סעיף א', החוטין לריך שיי לנפנן לשמן והמנהג להקל צ חיים זי"ע המציאו מאשין לטוויח חוטי צ עליון אס נחשב הטוויח ע"י אותן מאשיו דמהני לדעת הב"י בדעת הרא"ש צעומד עכו"ם דאין צו רוח חיים ולא מתייחס מפרשי הים הגאון צעל שואל ומשי

שלפעמים היו מכסים זה ראשם לא מיפטרם משום כמות ראש כמו שכתבתי במקום נשם רבינו הגדול דביק"א פטורה מדחיה כספרי כמותך ולא של ראש דהיה דספרי נמיוחדת לראש לבד אבל זו שמשמשת גם כן לכסות הגוף ואדרבה רוב היום מציאה על הגוף לא מיפטרם משום כמות ראש. ומיהו אפשר שעיקר הנחת חתיכת בגד זו אינה אלא כדי לכסות זה הראש בעת שהוא עולה לקרוא בתורה ולכן היו ליה כמות הראש ופטורה. אבל מכל מקום כיון שאפילו בשעה שמכסה זה ראשו היא משולשלת על כפיפו ועל גופו חייבת ציצית לפי מה שכתבתי נשם כפפור ופרת. ומיהו נראה דלא סבירא להו לנבי ספרד כותיה אלא כל שעיקרו עשוי לכסות הראש אע"פ שקצותיו יורדים על גופו פטור משום דהוי ליה כמות הראש וזהו טעם בני ארצות המערב שאין מעלין ציצית במצנפותיהם: וע"ז פי זה יש לומר שנהגו בני ארץ מצרים שלא להטיל ציצית בסודרים שבצוואריהם שמתחלה עיקר הבאחם לא היה אלא כדי לכסות זה המצנפת בלכתם לקצות העיר בין הישמעאלים והם רוכבים כמו שהוא מפורסם למי שידע מנהג המקום הוא הוה ליה כמות הראש ופטור אלא שאנו רואים שגם הישמעאלים מציאים אותם ואע"פ שאינם צריכים לכסות מצנפתם. ואפשר דטעמא דפטרי להו היינו משום דלא מיקרי כמות אלא דבר שהוא דרך לבישה או עיטוף אבל הני סודרים שאינם אלא דרך העלאה לא שהרי כתב המרדכי (סי' תפקחא) וזה לשונו ונראה לי שאין חייבים ציצית כלל אלא אותם שהם דרך לבישה ואשר חכמה זה משמע נמי דרך לבישה ואפילו דרך העלאה שחייב בכלאים הדעת נוטה לפטור דלא איתקש אלא לבישה וכרים וכספות נמי משמע בספרי יב] דממעט מאשר חכמה זה ולא הודה לי רבי עכ"ל ואע"ג דלא הודה לו רבו נקטינן כמאן דפטור משום דמסתבר טעמיה: ועוד יש לומר שעיקר הנחת הסודרים ההם הוא להמעטף זהם קציבות הראש מפני הקור ולעשות לו על הראש בזמן החום ומשום הכי הוה ליה כמות הראש ופטור. ועוד יש לומר שעיקר הנחת הסודרים ההם הוא להשתמש זהם לכמה דברים לנרור זהם מעות להציא זהם פירות לקנה הזיעה לחגור זהם כשעושים שום עבודת

ד"ב יש לדקדק במלצושים שלנו שהם פתוחים מלפניהם מלמעלה למטה שהרי יש להם ארבע כנפות שנים סמוך לזוהר ושנים למטה סמוך לזרף למה אין מעלין זהם ציצית ומיהו במלצושים שלמטה יש לדחוק ולומר דכיון שאנו חוגרים אותם הוה להו כסתומים משם ולמעלה ודמי לקוט"א וגויל"א שכתבו הרשב"א ורבינו שמחה שהם פטורים. ומהו הטעם יש לפטור גלימות שמציאים מארץ מצרים שהם פתוחות מלפניהם מלמעלה ומלמטה ובאמצע הם סתומות וכמדומה לי שעל המלבוש ההוא נתכוין בעל הספרא יג] שהציא מהר"ק בשורש קמ"ט וזה לשונו כגון אלו הבגדים החסוכות באמצע עד טטורו שיש להם קרנות אבל אינם מרובעים שצד שיש בו שתי קרנות אין כנגדם שחיס אחרות ובקצת נוסחאות מסיים אלא מצד אחד הם ע"כ שזהו תואר המלבושים ההם שצד שתי קרנות שלמעלה לשתי קרנות שלמטה מפסיק הסמימה שנגד העובר ונמצא שאין צד מעלה אלא שתי קרנות לבד וכן צד מטה ואע"פ שמהר"ק כתב שצדן על פירוש הספרא ולא עלה צידו פירוש נכון אפשר שמפני שלא ראה מלבוש בחומר כזה מימיו לא עלה בדעתו לפרש הספרא כן וכיון שמחפרש הספרא יפה במלבוש בחומר זה יש לסמוך על הספרא לפטורו. אבל הני גלימות שלנו שאנו מציאים למעלה מכל הבגדים שהם פתוחים מלמעלה למטה ונמצא שיש להם ארבע כנפות למה אנו פותרין אותם

דרישה

להרמב"ם שפוסל בכל ענין: לכן נראה לענ"ד לפרש שהמקשה הקשה גם כן כמ"ש לעיל לדברי הרא"ש דסבירא ליה להמקשה כל שהטיל ציצית על ציצית ודאי דעתו לבטולי ציצית האחרונות וכו' עיין לעיל ועל זה השיב (רבינו) [התרוץ] דוקא כשדעתו לבטל קאמר ר' זירא שיחתוך את השניות וכשר בראשונות אבל אם דעתו להוסיף על הראשונות גם ר' זירא מודה שגם הראשונות הם פסולין ודוק. ונמצא דדברי הרמב"ם עולין אליבא דדברי הכל דכל לבטולי קמאי כשר ולהוסיף פסול אבל לפירוש הרא"ש כיון דדעת המקשן והתרוץ היתה שכל מטיל ציצית על ציצית מסתמא לבטולי קמכוין כי חתך הראשונות לעולם כשרה באחרונות וזה שכתב רבינו וא"א ז"ל לא חילק ודוק. ודברי ב"י בכאן נלאו עלי להעתיקם הרוצה יעיין שם ונמצא כל הקושיות שהקשה אדברי רבינו והרא"ש והרמב"ם לא קשה מידי לפי מה שכתבתי בסיעתא דשמיא גם נדחק בפירוש שיטת הרמב"ם מאוד ומי שיש לו דעת יראה ויבחר: ומה שכתב ב"י ז"ל ודברי רבינו (שסתם) [שכתב] וא"א ז"ל לא חילק הם סתומים דאפשר דלא חילק דקאמר רצה לומר דבכל גווני פסול עד כאן לפי זה צריך לומר דסבירא ליה לב"י דמה שכתב רבינו לעיל בריש דבריו חתך את הראשונות כשרה באחרונות אפשר דלא כתב כן אלא בסתם לפי שכל זמן שלא ביטל הראשונות האחרונות לא חשיבי כלום וכשרה בראשונות אבל כשגילה דעתו לבטל הראשונות הרי זה אפשר לומר דפסול כי אלו האחרונות לא חשיבי לכלום כל זמן שהראשונות קיימות וגם הראשונות כבר בטיל להו נמצא שאין לטילת זו שום ציצית ופסול וכל שכן אם נתכוין להוסיף דזה הוה מעשה בפסול ופסול הטלית ולכן כתב ב"י דרבינו לא גילה דעתו אך דעת הרא"ש ולפי זה מה שכתבתי בשיטת הרא"ש לעיל מוכח בהרי"א דבין לאוסופי בין לבטולי לעולם הראשונות כשרות ודוק: ומה שצידד

כשרה בשלש אחרונות כי פסק הראשונות דאם כן אף אם נאמר כהיו לו שלש כנפים ועשה להו ציצית ושוב עשה לו כנף רביעית וגם ציצית כשרה אף שהיה מעשה ראשון ללא צורך כי הדר עביד הרביעית מכשירו דמתקן ליה גם למעשה הראשון ולא הוה תעשה ולא מן העשוי אחתי כי הא דר' זירא שקודם שנחתכו הראשונות עבר על כל תוסף וכי לא הוה מעשה בפסול בתמיה פשיטא דמעשה בפסול הוא וכי הדר פסק לקמאי איך יכול לתקן מעשה שמעולם לא היה המעשה כשר כלל אלא ודאי על כרחך הא דאמר ר' זירא הטיל למוטלת כשרה רצה לומר כי הדר פסיק לבתראי כשר בהני קמאי מתקיף לה רב פפא וכו' רב פפא לאו אדינא דרבא פליג אלא גם כן בא לחלק בין הטיל לבעלת שלש להטיל למוטלת והכי קאמר מתקיף ליה רב פפא אמקשן מאי עלתה על דעתו (ולוימא) [ולמה] לך רבא לשינויא דחיקא כזה לאוקמי הטעם כיון שעבר על כל תוסף וכשרה דאמר ר' זירא רצה לומר כשרה בהני קמאי בלאו הכי לא קשה מידי ממאי דהאי גברא לאוסופי קמכוין דלמא לבטולי קמכוין כל תוסף ליכא מעשה הוה בתמיה פירוש לעולם הא דאמר ר' זירא כשרה כשרה בהני בתראי קאמר וכדעת המקשן וכי תימא (א)מאי טעמיה דכשר הא הוה תעשה ולא מן העשוי יש לומר דודאי אם היה כוננו בודאי להוסיף הוה מעשה פסול אך אנו אמרינן דכוננו גברא בהטלת ציצית אחרונות לבטולי לקמייתא היה ומיד נתבטל ומיד נעשה המעשה בכשרות וכי הדר פסק לקמאי נתכשר הטלית בהני שלש אחרונות זו שיטת הגמרא להרמב"ם ונמצא דלשיטתו בין לרבא בין לרב פפא אבל כשדעתו לבטולי כשר הטלית באחרונות וכל שדעתו לאוסופי פסול אלא קשה אי הכי למה כתב רבינו בשם הרמב"ם ואם נתכוין להוסיף אף על פי שחתך אחת משתיהן פסולה מדקאמר אחת משתיהן משמע איהו מהן בין שחתך הראשונות והניח האחרונות ובין שחתך

יא א מצות ציצית בזמן שהיה תכלת מצותו שיקח שני חופין וכו'. אף על גב דמה שכתב והיו טווין לשם ציצית וכו' עד ואחר כך יכרוך חוט הארוך סביב השענה כל זה נוהג אף בזמן שאין תכלת כך היא דרכו של רבינו להכניס דינים פרטיים על עיקר הדין ואחר כך שב לעיקר הדין שהתחיל בו וכן הוא פירוש דבריו בזמן שהיה תכלת מצותו שיקח שני חופין וכו' וגם נריך לדקדק בכריכה וכו' ועמה שאין לנו תכלת וכו' וכן פירש בית יוסף:

סימן יא

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[יב.א.] כמה חוטים בציצית [א] וצריך שיהיו טוויים לשם ציצית. [ב] ושיהיו שוורין. [ד] וכמה ארכן. [ה.ו.ז.] ומאיזה צמר הם כשרין: [ט] כמה יהיו מרוחקין מן הכנף. [י] ואם היו מרוחקין מן הכנף כדינם ונתקו מחוטי הערב עד שלא נשאר כשיעור כשר: [יב.ב.] אם יש שיעור למנין החוטין מלמעלה: [ד] חיקן הנחת הציציות בטלית וקשירתן וכריכתן: בזמן הזה אסור כלאים בציצית: [ג] אם כרכן ואח"כ חתך ראשי החוטים פסולה:

יבא מצות ציצית (ה) בזמן שהיה תכלת מצותו שיקח שני חופין כפולים של

מליצית ושמעתי שקלת מוקני ספרד היו עושים זה שמי קרנות עגולים כלל שאינם מרובעים לא חשיב כנפות כמו שכתבתי בשם העיטור ותימה גדול הוא צעניי שכל העולם לובשים אותם בקרנות מרובעות ולא ראימי מי שפקפק בדבר מעולם: ואין לומר שאנו סוברים כאלו של אור זרוע שכתבתי בסמ"ח (ט. ד"ה ודק) דלא מייחז דרך לבישה אלא דרך עיטוף שכבר כתבתי שם בשם מהרי"ק שאין לסמוך על זה כלל ועוד דא"כ לא מלאנו ידיו ורגליו בבית המדרש שאנו לובשים טלית קטן ומברכין עליו אע"פ שאין אנו מתעטפין בו והיאך נפטור הגלימות מליצית מטעם שאנו לובשים אותם דרך לבישה ולא דרך עיטוף. וראיתי כתוב בסוף ספר אחד תשובה יחידית בשם ה"ר חסדאי ז"ל שהיה פומר

אוחס משום דלא מייחזי צליצית אלא חתיכה מרובעת כעין טלית שלנו ולא היא טעם וראיה לדבריו ואם היה טעמו מפני שהיה סובר כאלו של אור זרוע שכתבתי בסמוך יקשה עליו מה שהקשיתי בסמוך: ודאי נראה שהטעם שלא נהגו להטיל בהם ציצית משום דלא מיקרי כסות אלא הבא להגין על האדם מפני החום והקור וזכר לדבר (איו כד ז) ואין כסות בקרה והגלימא אין לובשין אותה להגין אלא מפני הכבוד שהרי אפילו יש לאדם כמה מלבושים אינו יוצא לחוץ בלא גלימא ואע"פ שלפעמים נהנה מחומה כיון שחמלת עשייתה אינו להתחמם זה לא חשיב כסות ופטור אי נמי כיון שאם היינו מייחזים אותם צליצית היו נפקין בכל עת הציציות התחתונים בדריסתם הרגלים והיה נריך בכל עת לתקנם איכה למימר דלא חייבה תורה בכן דכל דרכיה דרכי נועם (מש"ב ג י) וכל מקום שהלכה רופפת ציץ ה"ן אחר המנהג (ו) [ד]: ועצ"ל דבר מלבושים קנרים שנוהגין באלו הארצות וקורין אותה מינטיני"ש והם פתוחים מלפניהם וגם פתוחים בשני הצדדים ק"מ ושני הצדדים שלמד פנים תוחכים ומסירים אותם משם צענין שנשאר ז"ל האחרים עודף על ז"ל פנים כשיעור פתיחת הצדדים נראה שאע"פ שיש להם ארבע כנפים פטורים מאחר שרוב גופם פתוח דדמי לגויל"א וקוט"א שפטרו הרשב"א ורבינו שמחה. ולפי הסברה מהרי"ק וכתבתי בסמוך אפשר שאע"פ שיהיו פתוחים מלמעלה למטה פטורים משום דאינם מרובעים שנצד

יש בו שמי קרנות אין כנגדם שמים אחרות: פ"א פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[ב.א.] אם צריך לשזור החוטין ולנפץ הצמר לשמה: [ג] אם נתפרקו החוטין משורתן: [ד] אם היו החוטין ארוכין ביותר יכול לקצרן: [ז] חוטין שאולים כשרים: [יא] מלא קשר גודל שצריך להרחיק אם הוא לבד מגדיל שבסוף הבגד: [יד] אופן עשיית הקשר בציצית: [יג] אם יכול לתחוב החוטין בכנף ולהותכן אחר כך: [יז] טעם למה נהגו לעשות קשר בסוף כל חוט: [טו] אם תולין הציצית לאורך הטלית דוקא או אפילו לרחבו: אם יש לעשות טלאי תחת הכנף: סברא זרה לבעל העטור באופן הטלת הציצית:

יבא מצות ציצית בזמן שהיה תכלת מצותו שיקח שני חופים כפולים ש"פ צמר צבועים תכלת וכו'. כן כתבו רש"י והתוספות (ד"ה התכלת) צריש פרק התכלת (ל.ה) וכן כתבו הרא"ש (צ"ט ס"ו) והמרדכי (ס"י תתקל"ט) וטעמם מדלמתינן צהוא פירקא (לט.) גבי

דרכי משה

(ו) וב"ז זה איננו שוה לי דעל תירוך הראשון קשה לי הרוב טליתות שלנו שאנו לובשים בשעת התפלה שאינן להגין כלל רק לובשין אותן כדי לצאת בהן ידי חובת ציצית א"כ לא מיקרי כסות ופטורים מציצית וא"כ אנו לא מקיימין בהן מצות ציצית ומברכין ברכה לבטלה ועל תירוך השני קשה לי (מציצית) [מבן ציצית] הכסת שדרשו (גיטין נו.) שנקרא כן על שם שציציותיו היו נגדרים אחריו ולא חששו למה

שהוצרך לתקנם בכל עת ולי נראה ליישב המנהג כי מאחר שמצות ציצית היא שיתזיר שתי ציציות לפניו ושתיים לאחריו כמו שנתבאר לעיל בסמ"ח וכן כתב הרוקח (ס"י שסא) דאיתא במדרש (אבכיר וילקוט שמעוני כשלח ור"ה) בפסוק המים להם חומה שהכריז גבריא"ל למים שאחריהם הזהרו שעתידים להשליך כנף ציצית לאחריהם לכן סבירא להו לאינשי דלא חייבה תורה אלא בכהאי גונא ששחי כנפות לאחריו

פרישה

יא (ה) בזמן שהיה תכלת מצותו שיקח שני חופין כפולים וכו'. דכתיב גדילים תעשה לך אין גדיל פתוח משנים גדילים ארבע והיינו שני מיינים וסברא שיהיו שני המינים שוים שני חופין מהאי מינא ושנים מהאי מינא: וב"ש כפולין. ר"ל לאחר תמינתן נקבץ יהיו שמונה חוטים:

דרישה

מיכשר בבחראי אבל לא פסקינהו לא ע"כ ולפי מה שכתבתי שרעת רבינו והרא"ש כמו שכתב בלישנא אחרונא נראה דאפילו קיימי תרוייהו כשר ממה נפשך בין נחשבינהו לאחרונות הוספה או ביטול לקמייתא לעולם ציצית אחרונות בחזקת כשרות קיימי זה שלא הזכיר הרא"ש בלשון אחר וכי הדר פסק לקמאי אלא וכי הדר עביד לרביעית ובטיל וכו' משמע דהראשונות מבוטלים ממילא ובקצת ספרים ראיתי כאן בלישנא אחרונא זה וכי הדר עביד לרביעית ונטיל להו וכו' כהרחי רבינו ללחיה רבינו

שהם כמו בגדים שלנו של אנשים שקורין קר"ט פתוחים מלפניהם מלמעלה וכו' וכתב בו טעמים לזה והאר"ך וזה לשונו נראה לי הטעם שלא נהגו להטיל בהן ציצית משום דלא מיקרי כסות אלא הבא להגין על האדם מפני חום וקור וזכר לדבר ואין כסות בקרה והגלימא אין לובשין אותה להגין אלא מפני הכבוד שהרי אפילו יש לאדם כמה בגדים ומלבושים אינו יוצא לחוץ בלא גלימא ואף על פי שלפעמים נהנה מחומה כיון

7

צבא דמיכסי גלימא דכולה תכלתא גדיל שנים גדילים ארבעה ופירש
 רש"י אי הוה כתיב גדיל תעשה לך משמע שני חוטין דאין גדיל
 צחות משנים השתא דכתיב גדילים משמע ארבעה וא"ת מנלן דבעינן
 שני חוטי לכן ושני חוטי תכלת דלמא לא קפיד קרא אלא דליהו
 ארבעה חוטי ואפילו חד מהאי מינא
 תלמא מהאי מינא כבר תירצו
 התוספות דכיון דתרי מיני בעי
 יחמנא סברא הוא שיהיו שוים:

אב"ר הרמב"ם כתב בפרק א' (מציית ה"ב) ולוקמין חוט זמר שנצבע
 עין הרקיע וכורכין אותו על הענף וחוט זה הוא הנקרא תכלת
 כתב עוד (ה"ו) ויהיה אחד משמנה החוטים חוט תכלת והשבעה לבנים
 הראב"ד כתב עליו טעות הוא זה אלא השנים של תכלת (והשנים)
 והששה] לכן. וחכמי לוי"ל שלחו להרמב"ם (מגדל עוז וס"מ שם ה"ו,

ו"ת פ"ר הדור ס"י כ"א) יורנו מורנו ורבינו (הלכה) [ולמה] בתכלת יותר מכלן שהוא מין כנף ובו מתחיל ובו מסיים (מנחות לט.) ובכריכותיו
 וכן ימעט והשיב להם יש לטוות חוט אחד מקצתו תכלת ומקצתו לכן ויש לו להכניס כל חוט בפני עצמו וכופלו עד שיהיו שבעה חוטין
 בן ואחד תכלת שנאמר פתיל תכלת פתיל אחד ולא (פתיל) שנים ולפי שהמזוה של תכלת (שהוא) [שיהיה] הפתיל כולו תכלת לא
 עשה מן הלבן אלא כריכה אחת בלבד כמוכה לכנף מין כנף ושאר החוליא עם החוליות כולן בתכלת חוץ מכריכה אחרונה שהיא בלבן
 ואילו והתחיל בו וכן כתב רבינו שמואל בן חפני ז"ל עכ"ל: והתוספות כתבו גריש פרק התכלת (ס"ט) דבספרי (שלה פ' קטו) משמע
 וכי דפתיל תכלת חד חוט אלא שהם סוצרים דפליג אהלמודא דידן. ובסמ"ג (עשין כו ק"ח) כתוב שנים של לכן ושנים של תכלת או
 ולש של לכן ואחד של תכלת. ונראה דלא בעי למיחש לפלוגתא בתלמא דלא נפקא לן מידי דהאי זימנא והכי קאמר פירוש ארבעה
 וטין בכנף למר שנים של לכן ושנים של תכלת ולמר שלשה של לכן ואחד קצתו תכלת: והשתא דליכא תכלת מטילין לכן כדתיבא
 פרק התכלת (ל"ח) ורביאם אותו מלמד שמעכצין זה את זה כלומר הלבן את התכלת והתכלת את הלבן דברי רבי וחכמים אומרים אין
 מעכצין וקיימא לן כחכמים ובסימן זה (סעיף י"ב) יתבאר בס"ד כמה חוטי לכן אנו זריכים להטיל עכשו שאין לנו תכלת:
 ו ויהיו שוויין ששם ציצית אב"ר אם לא היו שוויין ששמן פסולים. בפרק התכלת (מ"ג) ובג"מ סוכה (ט.) אמר רב יהודה אמר רב
 עשאה מן הקולין ומן הנימין ומן הגרדין פסולה מן הסיסין כשירה כי אמריה קמיה דשמואל אמר אף מן הסיסין פסולה בעינן
 וזיה לשמה ופירש רש"י סיסין פקעיות כדוריות של חוט. ופסקו הר"ף (צ"ח) והרא"ש (סי' י"ד) הלכה כשמואל וכן נראה מדברי
 רמב"ם שכתב בפרק א' (ה"א) חוטי הציצית בין לכן בין תכלת זריכים טויה לשם ציצית ומה שכתב אחר כך (ה"ב) ציצית שעשה אותה
 י פסולה שנאמר (במדבר טו ל"ח) דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית אצל אס עשה אותה ישראל בלא כונה כשרה צריך לומר דלא
 צויית חוטיין קאמר דהא בעינן שתהא לשמה אלא בנתינת החוטיין בכנף ותליית החוטים א* ועשיית הקשרים והחוליות דוקא קאמר שאם

ב ויהיו שוויין ששם ציצית. בפרק התכלת: וכתב בית יוסף
 דמה שכתב הרמב"ם דאם עשה ישראל ציצית בלא כונה כשרה
 לאו בעויה קאמר דהא בעינן שתהא לשמה אלא בנתינת החוטיין בכנף
 ועשיית הקשרים והחוליות דוקא קאמר ועוד מדאמר רב יהודה אמר
 רב ציצית שעשאה גוי פסולה ואי
 אימא מאי איריא עשאה גוי אפילו
 עשאה ישראל בלא לשמה אלא ודאי
 לא אימעוט אלא גוי אצל עשאה
 ישראל בלא כונה כשר עד כאן דבריו. ויש לדחות ראייה זו לפי
 דעת הרמב"ם דבעינן לשמה דגוי אפילו בישראל עומד על גביו לאו
 לשמה היא א"כ איצטרך עשאה גוי דאפילו ישראל עומד על גביו
 פסולה. ואם נפרש דהכי קאמר מאי איריא עשאה גוי דכיון דטעמא

בית יוסף
 חוטין כפולים של צמר
 (ג) [א] ויהיו שוויין לשם

דרכי משה

קולני"ר בלשון אשכנז בזה פשוט שהוא פטור דהרי לצד מעלה אין
 לו כנפות רק כנפות הקולני"ר המונחין לו קצת מאחוריו ואין זה קרנות
 הואיל ואין השתי קרנות שמאחוריו מכוונים כנגד הכנפות שלפניו
 וגדולה מזו כתב בית יוסף סוף סימן זה וזה לשונו ועל דבר מלבושים
 קצרים שנוהגים באלו הארצות וכו' [עיי' שם]:

פרישה

בעווי ושזור אין לי אלא פתיל תכלת טווי ושזור לכן מנין אתה דן הרי
 אמרה תורה מן תכלת [והטן לכן] מה תכלת טווי ושזור אף לכן טווי ושזור:
 וכתב בית יוסף בשם המרדכי שצריך להוציא בפיו בתכלת הטויה שהוא
 טויה לשם ציצית. וצ"ל וצ"ל ודע שמה שכתב רבינו וצריך
 סימן ל"ג: וכתב עוד בית יוסף ז"ל ודע שמה שכתב רבינו וצריך
 שיהיו שוויין לשם וכו' ושאר כל המנאים שכתב בסימן זה לא שנה בין זמן

דרישה

שלפניו עיין שם שהביא קצת ראייה לדבריו לזה וכן פסק בשלחן ערוך
 (סי"ב) עיין שם:
 יא [א] ויהיו שוויין ששם ציצית. ז"ל כ"ח כחוב במרדכי בשם
 מהר"ם שיש להחמיר לנפץ הצמר של ציצית לשמה ע"כ ולא ידעתי
 למה מאחר שלא אמרו בגמרא אלא בעינן טויה לשמה מנין לו להחמיר
 בלא ראייה ושום אחד מהפוסקים לא כתב כן ולא ראינו מי שחשש לזה
 עכ"ל ואני ראיתי כתוב בשם מהר"ל מפראג זה לשונו ונראה לי משום
 דכתיב גדילים תעשה לא תלבש שעטנו ודרשין סמוכים משעטנו תעשה
 גדילים ושעטנו בכללו שוע טווי ונוו ושוע היינו ניפוץ ולפיכך מצריך

ז"י או ש" פשתן. היינו משום דדרשין סמוכים מדכתיב לא תלבש
 שעטנו גדילים תעשה לך דמשמע דמוסר לעשות גדילים משעטנו דהיינו
 גלת עם פשתן ועיין מה שכתבתי דרישה בסוף סימן ט': (ג) ויהיו
 שוויין ששם ציצית. כשמואל דפרק התכלת ולקמן (א"ח ו) כתבתי לשון
 מרא והרא"ש בסוף הלכות ציצית כתב דהכי אימא בספרי ועשו להם ציצית
 מע א"י שיעשה כמו שהוא תלמוד לומר על ציצית הכנף פתיל תכלת

ציצית ואם כן אנו לא מקיימין בהן מצות ציצית ומכריזין ברכה
 בטלה ועל התירוץ השני קשה לי (מציצית) [מבן ציצית] הכסת
 דרשו שנקרא כן על שם שציציותיו היו נגררין אחריו ולא חששו
 זה שהוצרך לחקנם בכל עת ולי נראה ליישב המנהג כי מאחר
 מצות ציצית הוא שתי ציצית לפניו ושתיים לאחוריו כמו שנתבאר
 י"ל סימן ח' בשם המדרש שהביא הרוקח לכן סבירא להו לאינשי דלא
 י"בה תורה אלא בכהאי גוונא שתי כנפות מלפניו ושתיים לאחוריו שאז
 ז" ציצית לפניו ושתיים לאחוריו ומעוטף בציצית אבל במלבושין שלנו
 כל הארבעה כנפות לפניו ואי אפשר ללבשן בענן אחר אין בזה חיוב
 צית ולכן נהגו להלכה וראוהו הדרושינו שלנו שיש להם ותינו רבינו

25

26

משינה

סימן 11

74

הגוי' תימן י"ג - ונגזרו' א' דמיון

עלן זקמ' נחמן בגוי' ע"ש

סוד ומי' לומר על אנשים במרס כסתים שלובשים
 סלית קטן חחת חלוקם דחוא דרך שחץ אין לומר
 זה דכסור כאן באמת כ' שיש לו צצית בחלוקו וכתב
 כ"י גראה מהסור דורך ס"ק ללכשו חחת כל בגוי'ו
 וכ' הוא דילכשנו למעלה מכל בגוי'ו כמיש כאן כשרי'
 עכ"ס יש סמיכה על הסור במרס דמי הוא קעת
 דילבוש למעלה על בגוי'ו ס"ק. רק בכתבים איתא
 דלכש תחת בגוי'ו על החלוק. ואפשר למצוא מקום
 לומר דלא ילכש ס"ק על כשרו ואשר לומר כמיש
 הב"י מוכח במג"א ס"י סקי"ג דלא מקרי כמות לחייב
 בציצית אלא העשוי להגן על האדם מפני החום וקור
 וגלמא שעל כל בגוי'ו צשוי אלא מפני הכבוד ע"כ
 פסור מציצית איכ' י"ל דבגו העשוי רק מפני הויצה
 שלא יקבלו שאר בגוי'ו זיעת גופו כודאי פסור
 מציצית, דודאי גרע מגלמא שפסור הב"י. יצן דאינו
 עשוי להגן מקור חום כ"ש בגו דעשוי רק לזיעה
 ולא להגן מקור חום הפסור מציצית להב"י ואפשר
 גם הרמ"א שחולק בדיע' על דברי כ"י לענין גלמא
 אבל בבגד העשוי רק לזיעה מודה דפסור ע"כ בגו שיש
 לו סמך לבשר עפי' הרוב עשוי רק להגן על בגוי'ו
 מויצה משריה פסור מציצית ע"כ לא יתן הס"ק סמך
 לבשר דאז יש לו ציצית רק בבגו העשוי לזיעה
 דפסור ולא יצא ידי ציצית כולעני"ד בכזו.

ואל השיבני פסור שהבאתי לעיל דהציצית יהיו
 בחלוקו זה הוא סמך לבשר לי"ק החלוק אינו
 עשוי לזיעה עיין שבת דף קכ גמנה כ"ז י"ח בגרס'
 שלובשים בבת אחת אונקלי דחוא בגו הויצה חלוק ע'
 סת"ס שם איכ' גם חלוק דחטור מידי חלוק כבגמי
 דאינו עשוי לזיעה אבל סלית קטן דרך קטנותו
 מוכיח עיין דעשוי רק לזיעה איכ' פסור מציצית
 על כן אין נכון לעשות כן L

סימן 11 ט

יש וזו' אין וזו' אין
 כמיש יקראו כ"י זכור
 שישת' צ"ח נע"ז ע"י
 כ"כ עי"ש ע"ז ש"ג ע"י
 וכן הוא נחמן וצ"ח ע"י
 ולא ברוב אסתי' על י"א

ס"ק י"ג

נחמ"ס גמשת

במדרס

כ"ה ס"ל היצ'

נח כתב דכפראג ב"ב

הקודש ר' של"ב ב'

כחלמות בצנה ב' ע"י

יש שם שני דל"ב

סריגוטס.

שם מנ"א ס"י

ידע אג' ת"ב

יש להעיר בגין

דמנפ"ת אג' חל' כ"ז

לבסול אג' ד"ח

אלא אג' כ' ב"ה

הוא אג' אב"ד י"ד

אם הלל ז"ל לז"ח

דחק ז"ל ש"ה ע'

תפני' אג' ד' ע"ב

מסור' ז"ח

ד"א ז' כ"ז ע'

שחמ"ז ר' י"ש על

ר' מ"ח חלמ"ז

לזכ"ר חמ"ס י"א